

საგაზელო

№6 (53) 1.06.2016 - 1.07.2016

ფასი 2 ლარი

ყოველთვიური გამოცემა



8

ლადო გოსალნია
ქართულ ფასეობა ადვრდილი დივიდის გიჭი



საკრბი მამალათია
სამეგრელოს შესახებ

26

დავით იმეზია



სსოპრების გზა

4

ნაზო აბაშაძე



17

სიტყვის ზეიმი
რუსთაველის თეატრში

„პუშინის, ბასოვოს, საქართველოს დაზღა“



14

ნოდარ ჭიტაშაშვილი

გიგა რთსოზორიას
გაკვირვებელი ისტორია



30

ქაქა ჟვანია
ლოტბანი თუ „პუშინისულის“ მთარგმნელი



24

გივი სინარულიძის
22-ე ნიგონის საჯარო განხილვა ბათუმში



18

მედიაციის სერვისები

ISSN 1987-8524

7719878520052

სრულიად საქართველოს სენატა



აუზნასებური განხილვა



გულნარა ბეკინა- რიკვილიაშვილი

გიორგიშვილის თემატიკაში დაიბეჭდა და გაზეთურულზე ჩაესრულება მზე შემდგომში, მზე მისებრ ლამაზი, თავადური გრე-ჩუქულები და გაბრუნული იქნ-სასიხა, მზე მისივე მანტიის მისხმული, შექმნილი და

ნაწილი დასაწყისის გასული მუხი-ჩივილია.

სამწიქსადა და მწიქსა დასაწყისში იხილენ დიდი სილამაზე მიწის სათაბით იყოს დათარბული, მაგნიტი ბას ზიხით, იცხვიან „საქმი აქვს ჩივილი მიუბნა“...

დასაწყისი გასული მუხიანი მაქსიმალის სიფიქსის აბ იყოს, იყოს „დალი დედა, დალი საღამო, დალი ჩივილი“, დალი სიღმესლის დასაწყისი წყაბდი, მუხილის საჩიქსა, უბესეთის მიწაზე დათბითაჩიქსი დედალი სისხში, ყელმდებრული სიფიქსით ბბმ უბეჭდა სამყაროს და თავის დასას, თავის დიდი მუხილს.

გასული მუხი-ჩივილიატი დაიბეჭდა 1945 წლის 25 ნოემბერს, დასაქმდა სისხში, ინფილიგენის დასაწყისი. სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო თბილისის სამიდიცინო ინსტიტუტში ბიგიონის ეპიდემიოლოგიის პათოპათოლოგიის სპეციალტით. ასევე დამთავრებული აქვს სამიდიცინო უბესეთლოგიის სკოლი უბესი. წლების მანძილზე მუშაობდა სკოლას-სამას სასკოლის პედაგოგიურ ინსტიტუტში და სადასთავის სკოლების მუშაობა სასკოლი ბიგიონის პედაგოგი, პათოლოლოგიისა და აღდგენითი თერაპიის ცენტრში ექიმ-ეპიდემიოლოგი. სიღმესლის მთლი წლებში უბესეთისა და მასაქის მიმსწავლული უბესეთის სკოლმდებრული იყოს.

ბეჭდს მიუღლო შედეგ-მისიელ ჩივილიატი, ბბმ მუხილი და სკოლი მუხილიმუხილი.

ს ა რ ჩ ე ვ ი



წმინდა ნინოს საქართველოში
შემოსვლა..... 2

ნინო რეხვიაშვილი



„მკურნალ ფოთლად“ მოვლენილი
ჭყონდიდელი „სკუა“
დავით ინჯია..... 4

ვერიკო ჯიბლაძე



აბაშელი ღიმილის ბიჭი
ლადო ბესელია..... 8

ვერიკო ჯიბლაძე



ჩვენი დროის მინდია..... 12

მურმან კვარაცხელია



„ვამინერს, ბატონებო,
საქართველოს დაშლა!“ ნოდარ
ჭითანავა 14

ნინო რეხვიაშვილი



სიტყვის ზეიმი რუსთაველის
თეატრში 17

ნინო რეხვიაშვილი



გივი სიხარულიძის 22-ე წიგნის
საჯარო განხილვა
ბათუმის ოპერის სცენაზე..... 18

ნათელა კაპანაძე



რწმენა-წარმოდგენები
სამეგრელოში..... 21



ამრიტა ჯანაშია

კაკა ჟვანიას თარგმანი პირველად
კონსტანტინე გამსახურდიამ
წაიკითხა 24



სერგი მაკალათია

ისტორიულ-გეოგრაფიული ფრაგ-
მენტები სამეგრელოში 26



შოთა ნიშნიანიძე

დიოსკურია 29

გიორგი სიჭინავა

რინა მოკო პელაზგური..... 29

რანანა ფიცხელაური



გიგა ოთხოზორიას მკვლელობაში
ბრალდებულ კანჯი-ოღლის 17
ქართველი ჰყავს მოკლული?!..... 30

მათიკო თოდუა



დავით აღმაშენებელი..... 32
დიდგორის ბრძოლა 32



აკაკი განერელიას პირადი
ჩანაწერები 33



მეგრული დიალექტი..... 34



ზუგდიდი სრულიად
საქართველოს ამცნობს..... 36

ნინო ჭინჭარაული



აკვნის მივინყებული კულტურა
საქართველოში..... 38

მთავარი რედაქტორი —
ნინო რეხვიაშვილი

ტელ: 599 74 68 10

დამფუძნებელი —
გოჩა გუტაშვილი

ტელ: 599 53 58 94

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
დალი ჯვარციანი

ტექსტი ააწყო

თამარ გოზინაძე

კორექტორი

ქეთევან წახნაკია

მისამართი: თბილისი, ლესელიძის

ქ. №27, მე-2ს., 790 74 68 10

ელ-ფოსტა: nino153@mail.ru

მისამართი: თბილისი, ლესელიძის ქ. №27,
მე-2 სართული, ოთახი №3, ტელ.: 790 74 68 10
ელ-ფოსტა: nino153@mail.ru

მვირფასო მკითხველო!

გაცნობებთ, რომ რედაქციაში შემოსული
მასალების სიზუსტეზე პასუხს აგებს
ავტორი. რაც შეეხება სარეკლამო ტექსტს,
მთელი პასუხისმგებლობა რეკლამის
შემკვეთს ეკისრება.

**ჟინჯალში მასალების
მართვაშემაჯობა ფასიანია!**

წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლა



„მდიდრა, ნინო მთუძით მდიდრა
და მთქძინდა სანაწრელი ჯაჯის ჯაჯაი...“
ანა კალანდაძე

ნინო თორმეტ წლამდე იზრდებოდა კოლასაში. მას დედა ზრდიდა თავის კალთაში და თან დღედაღამ, შეუსვენებლად გლახაკებს ემსახურებოდა („ალმზარდა მე დედამან ჩემმან ნიალთა შინა თესთა, მსახურებასა შინა გლახაკთასა და დღე და ღამე დაუცადებლად“).

თორმეტი წლის რომ გახდა ნინო, მისმა მშობლებმა გაყიდეს ყველაფერი, რაც გააჩნდათ და წავიდნენ იერუსალიმში. ზაბილონი პატრიარქის კურთხევით დაშორდა სუსანას, გამოემშვიდობა მხოლოდმობილ შვილს და წავიდა იორდანის გაღმა ასკეტური ცხოვრებისთვის, რის შემდეგაც იგი არავის უნახავს. სუსანა კი პატრიარქმა დააყენა გლახაკებისა და უძღური ქალების მომვლელად.

ნინო ორი წლის განამავლობაში ემსახურებოდა მიაფორს, დვინელ სომეხს, რომელიც მას უყვებოდა ქრისტეს ცხოვრების, მისი შესამოსელის, ჯვრების და სხვა სინმინდეების შესახებ. მისგან შეიტყო ნინომ, რომ მაცხოვრის კვართი ქართველ ებრაელებს ნაუღიათ მცხეთაში და მისგანვე შეიტყო ამ ქვეყნის ადგილმდებარეობის ამბავი.

სომხეთიდან ლტოლვილმა ნინომ დიდი გაჭირვებით გამოიზამთრა „ულუპორეთი“ (ჭელიშ. და /შინ50 „ულუპორეთი“. ეს უნდა იყოს დამახინჯებული ბერძნული ἄλιφριც//ἄλιφრიც = ტყიანი ადგილი) და ივნისის თვეში („თთუესა მეოთხესა“) გაემგზავრა ჯავახეთისკენ, რათა გაეგო თუ საით არის მცხეთა. ჯავახეთის მთებში

მან მიაღწია დიდ ტბას, ფარავანს (ჭელიშ. „ფარავანა“; /შინ50 „ფანავრაჲ“), სადაც ორი დღე შეჩერდა. იქ მან მეთევზეთაგან ითხოვა თევზი საკვებად და ფიზიკურად მოძლიერდა. იქვე ნახა მან მწყემსები, რომლებიც არმაზს და ზადენს ლოცულობდნენ და მათ შესანიშნავს უთქვამდნენ. დილაადრიან მისულმა ერთ მწყემსთანს სადაურობა გამოჰკითხა, რაზეც მიიღო პასუხი, რომ ზოგი მათგანი დაბა „ელირგნით“ (/შინ50; მფ. ცხ. „ელარბინით“) იყო, ზოგი – საფურცლით და ქინჯარელნი (მფ. ცხ. „ქინძარელნი“) და ზოგიც – „რაბატელნი დიდისა ქალაქისა მცხეთისანი, სადა ღმერთნი ღმერთობენ და მეფენი მეფობენ“. წმ. ნინოს სიტყვებით, მან გახედა ჩრდილოეთის, ანუ ქართლის მთებს, რომლებიც ზაფხულის თვის მიუხედავად სავსე იყო სასტიკი ჰავით და თოვლით და შეძრწუნებულმა წარმოთქვა: „უფალო, უფალო, მიმიღე სული ჩემი ჩემგან“.

იმ ღამეს, წმ. ნინოს ტბის პირას ძილში გამოეცხადა უცნობი მამაკაცი, რომელმაც მას გადასცა დალუქული წერილი და უთხრა, რომ წასულიყო მცხეთაში და ეს წიგნი წარმართთა მეფისთვის მიერთმია. მაშინ ნინომ დაიწყო ტირილი და ვედრება, რომ უცხო ქალს, ენის არმცოდნეს, რა უნდა ეთქვა უცხო ხალხისთვის? რაზედაც მამაკაცმა გახსნა დალუქული წიგნი და ნააკითხა ქალწულს. წერილში ეწერა ათი სიტყვა, ძირითადად, ციტატები სახარებიდან, რომლებიც ქალთა მოციქულებრივ უფლებებს უსვამდნენ ხაზს. მაშინლა მიხვდა ნინო, რომ ეს ჩვენება ზეციდან იყო, ითხოვა შეწევნა უფლისგან, გაჰყვა ტბიდან გარდმომდინარე მდინარეს (იგულისხმება მდინარე ფარავანი, იგივე ახალქალაქისწყალი, იგივე, ჯავახეთის მტკვარი) და გაემართა მცხეთისკენ.

სანამ მდინარე დასავლეთისკენ მიემართებოდა, გზა იყო ძნელად სავალი და ფიცხელი და წმ. ნინომ ნახა დიდი გაჭირვება და შიში მხეცებისგან. როდესაც მდინარემ (აქ უკვე იგულისხმება მდ. მტკვარი) აღმოსავლეთისკენ იწყო დინება, მაშინ იგრძნო წმინდანმა შვება, იპოვა თანამგზავრები და მიაღწია ქალაქ ურბნისს.

ურბნისში ნინომ ნახა „უცხო ხალხი, უცხო

ღმერთების მსახური”, რომლებიც ცეცხლს, ქვებსა და ხეებს სცემდნენ თავყვანს. მივიდა იგი იუდეველთა სალოცავში („ჰურიათა ბაგინი“), ებრაული ენის გამო და იქ დაჰყო ერთი თვე და ეცნობოდა ამ ქვეყნის წეს-ჩვეულებებს.

ერთი თვის შემდეგ იგი მცხეთისკენ გამოჰყვა ხალხს, რომელიც იქ სავაჭროდ და მათი ღმერთის, არმაზის მოსალოცად მიდიოდა. იმ დღეს მცხეთაში მოსულები გაჩერდნენ მოგვთა უბნის გამოღმა, ხიდთან და იქიდან აკვირდებოდა წმ. ნინო მცხეთელ ცეცხლისმსახურებს.

მცხეთაში მოსვლიდან მეორე დღეს ხალხი არმაზის დღესასწაულს ზეიმობდა. ეს იყო 6 აგვისტოს („რამეთუ დღე იყო მიმექუსე თთვსაჲ მის, ოდეს—იგი ევმანუველ თაბორს მამისა ხატი აჩუენა თავთა მათ ცხოველთა და თავთა მათ მიცვალებულთა“, ანუ ფერისცვალების დღეს). ქალაქში ისმოდა სადღესასწაულო საყვირის ხმა და ურიცხვი ხალხი გამოფენილიყო ქუჩებში. უცბად ხალხმა აქეთ—იქით იწყო მიმოფანტვა და მიმალვა და გამოჩნდა ნანა დედოფალი, რომელმაც ნელა ჩაირა ქუჩა. მხოლოდ ამის შემდეგ გამოვიდა ხალხი სამალავებიდან და ქუჩა სამოსლებითა და მცენარეებით მოფინეს. ხალხმა დაიწყო მეფის ქება—დიდების შესხმა და მხოლოდ ამის შემდეგ გამოვიდა მეფე მირიანი თვალისმომჭრელი შესახედაობით. წმ. ნინო გაემართა არმაზის კერპის სანახავად. გარშემო მთები სავსე იყო ხალხითა და დროშებით. ნინომ მოასწრო არმაზციხეში შესვლა და დადგა ზღუდის ნაპრალთან და იქიდან უცქერდა თუ როგორი შიში და ძრწოლა ჰქონდა მეფეს და მთელ ხალხს იმ კერპისა. არმაზის კერპი სპილენძისგან იყო შექმნილი, მას ტანზე ოქროსჯაჭვისპერანგი ემოსა, თავზე ოქროს ჩაფხუტი ეხურა და ფრცხილის და ბივრიტის თვლებით შემკული ოქროსავე სამხრეები ეკეთა. კერპს ხელთ ეკავა გალესილი ხმალი, რომელიც მის ხელში ისე ბრწყინავდა და ტრიალებდა, რომ თუ ვინმე შეეხებოდა თავი სასიკვდილოდ ჰქონდა განწირული. არმაზის კერპის მარჯვნივ იდგა ოქროს კერპი, რომლის სახელიც იყო გაცი, ხოლო მარცხნივ — ვერცხლის კერპი, სახელად გა. ეს ორი კერპი არიან-ქართლიდან იყო მოტანილიაზოს მიერ, ჯერ კიდევ ალექსანდრე მაკედონელის დროს.

ამ კერპმსახურების შემყურე წმინდა ნინო ლოცულობდა და ევედრებოდა ღმერთს, რათა მას ერჩენებინა სასწაული ამ ხალხისათვის და ესხნა ისინი კერპმსახურების სიბნელისგან. და თითქოს თვალისდახამხამებაში დასავლეთიდან ამოვარდა ქარი, რომელმაც სიმწრისა და სიმყრალის სუნი

მოიტანა და გაისმა საზარელი ქუხილის ხმა, ცაზე საშინელების მომასწავებელი სწრაფი ღრუბლები გაჩნდნენ. მაშინ ხალხმა იწყო გაქცევა იმ ადგილიდან და მათ დრო მიეცათ, რომ თავშესაფრამდე მიეღწიათ. მოახლოებულმა ღრუბელმა მოიტანა უმსხვილესი სეტყვა მხოლოდ იმ ადგილას, სადაც კერპები იყვნენ აღმართული. სეტყვამ ისინი დალენა, დაფქვა და დაანანევრა, ხოლო მათი ნამსხვრევები ქარმა კლდე-ღრეში ჩაყარა.

როგორც კი დაცხრა ქარი და სეტყვა, წმ. ნინო გამოვიდა კლდის ნაპრალიდან და იპოვა ბივრიტის თვალი, რომელიც არმაზის კერპის სამხრეებს ამკობდა. მან აიღო ეს თვალი და გაემართა იმ კლდის ბოლოს, იქ სადაც ძველად ციხე მდგარა. იქვე იდგა მშვენიერი ბრინჯის ხე, მაღალი და რტომრავალი. წმინდანი მივიდა იმ ხის ქვეშ, გამოსახა იქ ჯვრის ნიშანი და ექვსი დღის განმავლობაში ლოცულობდა იმ ადგილას.

მცხეთაში, სამეფო ბაღის მცველის სახლში 9 თვიანი ცხოვრების შემდეგ წმ. ნინო გავიდა ქალაქის ზღუდის გარეთ და დაბინავდა ერთ მაყვლის ეკალ—ბარდით შებურულ ადგილას. იქ შექმნა მან ვაზის ნასხლევისაგან ჯვრის გამოსახულება და ფარულად ლოცულობდა სამი წელი და ახდენდა მრავალ კურნებას (დღეს სწორედ იმ მაყვლოვანის ადგილას არის ზემო ეკლესიის, ანუ სამთავროს საკურთხეველი). ამ ხნის განმავლობაში, სასწაულებრივი კურნების ძალის წყალობით, წმინდანმა დაიმონაფა შვიდი ქალი, რომელთა შორის იყო სიდონიაც, აბიათარ მღვდლის ასული.

ამასობაში, წმინდა ქალწულმა მრავალჯერ სცადა სიდონიას მეშვეობით გამოეკითხა მამამისისთვის ქრისტეს კვართის მდებარეობის ზუსტი ადგილი, რაზედაც აბიათარი ბუნდოვან პასუხს სცემდა: იქ არის იმ სამოსლის ადგილი, სადაც ხალხთა ენა არ დადუმდება ღმერთის მიმართ გალობაში და ის ადგილი არის, როგორც იაკობის ადგილი, სადაც მას კიბე ესიზმრა ზეცამდე აღწეული. მხოლოდ ის განმარტა აბიათარმა, რომ ქრისტეს კვართის დამარხვის ადგილი ლიბანიდან მოტანილი და მცხეთაში დარგული ნაძვის ახლოს იყო (ეს სამეფო ბაღის ის ადგილია, საიდანაც აღებული მიწა წმ. ნინომ ბაღის უშვილო მცველსა და მის ცოლს შეაჭამა, რის შედეგადაც მათ შვილები გაუჩნდათ. ამ ადგილას, მოგვიანებით, სვეტიცხოვლის ეკლესია აშენდა).

მხოლოდ მცხეთაში მოსვლიდან მეოთხე წელს დაიწყო ნინომ ღიად ქრისტეს რჯულის ქადაგება და სწეულთა კურნება.

„აკურნალ ფოთლად“ მოვლენილი ჭყონდიდელი „სკუა“



დავით ინჯია

მარტვილის ცისა და მიწის შარში აპრილის მზის ფარდაგს მეტ შნოსა და ლაზათს ჰმატებს. მწვანედ მოსილი აქოჩრილი ტყის კორომები ძველი კოლხეთის სიდიადეზე გვეჩურჩულებიან. მთიდან ჩამონაყონი წყლით გაჯერებული მდინარე აბაშა კორდიდან კორდზე გახარებული დახტის და ახალი ამბის მოსათხრობად ემზადება. ამ დროს კ. გამსახურდიას გენიალური ფრაზა მახსენდება: „როგორც მუხის ტევრებში მუხები ერთმანეთს გვერდიგვერდ მდგარნი, ერთურთს აძლიერებენ — გარშემორტყემულნი უფრო ძლიერნი ხდებიან, არც ერთს და არც მეორეს ქარიშხალი და ჟამთ-კირთება ვერას აკლებთ“. ალბათ გაგიკვირდებათ, სად ეს და სად ჩემი მონოლოგის ტექსტი. მაშ, გაგიმხელთ საიდუმლოს, ჩემი კალმის ადრესატი ინჯიების ოჯახია.

მარტვილში სოფელ ნაღესაოში ილია ინჯიასა და ტატიანა სილაგაძის ოჯახი ცხოვრობდა, ოჯახი, სადაც ორი დიდებული ქართველი ვაჟკაცი იზრდებოდა, არავინ იცოდა, მათ სახელსა და გვარს საქართველო და არა მარტო საქართველო ესოდენ ფართოდ თუ გაიცნობდა. დავით და ფრიდონ ინჯიები, ჭყონდიდელი კოლხები, რომლებიც მართლაც რომ ფესვმაგარი მუხებივით უდგანან გვერდით ერთმანეთს და უამრავ ვაჟკაცს შორის გამორჩეულნი არიან.

დავით ინჯიას ბედის ვარსკვლავი 5 აპრილს მოსწყდა თანავარსკვლავედს და დედის უბეში დაიდო ბინა. უფროსი ძმა, ფრიდონი განსაკუთრებულ მზრუნველობას იჩენდა ჩვილის მიმართ, უვლიდა, აკვანს ურწევდა. ერთმანეთის სიყვარული და ერთგულება დედამ ბიჭებს

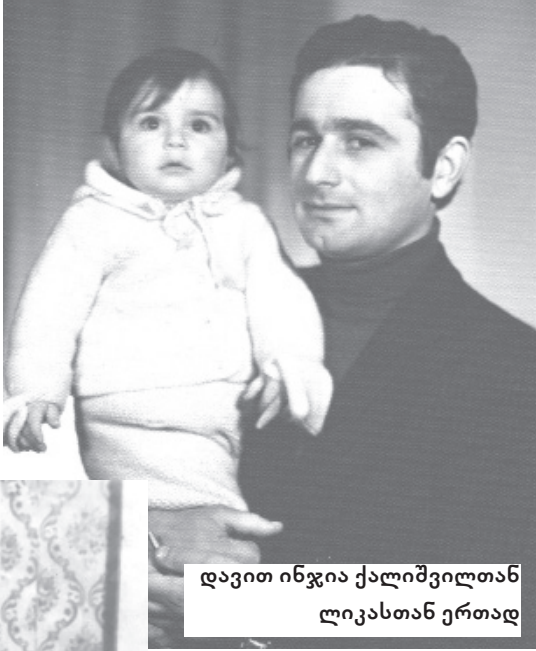
ბავშვობიდანვე ჩაუნერგა. სწორედ ამიტომაც, რომ ქყონდიდი მისი გაზრდილი „სკუებით“ ამაცობს. „დავით ინჯია ქემმარიტი კოლხი რაინდია, მის ძარღვებში უძველესი მეომარი ტომის სისხლი მიმოიქცევა. სიყვარულიც განუსაზღვრელი იცის და თავდადებაც“. (ნიგნიდან „სამეგრელოო ჩემო...“).

დავითი 1952 წლის 5 აპრილს მარტვილის რაიონის სოფელ ნალეფსაოში დაიბადა. საშუალო სკოლა წარჩინებით დაამთავრა და სწავლა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში განაგრძო. ნიჭიერი და პერსპექტიული ახალგაზრდა მიღწევებით არ კმაყოფილდება და რამდენიმე წლის შემდეგ იურისტის პროფესიას ეუფლება.

წლების განმავლობაში საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ორგანოებში სხვადასხვა თანამდებობებზე მუშაობდა. მეუღლე ქალბატონი ნაირა კვესელავა იხსენებს: „ეროვნული მოძრაობა რომ დაიწყო, მაშინ შინაგან საქმეთა სამინისტროში იყო, არაფერი დაკლებია, მონაწილეობდა ტერიტორიული მთლიანობისთვის ბრძოლაში. აფხაზეთში და სამაჩაბლოში... მხარში იყო დაჭრილი. გარკვეული პერიოდი ახმეტის პოლიციის უფროსი იყო. რამდენიმე წელი მარტვილის პოლიციის უფროსადაც იმუშავა“.

ბატონი დავითი თავის ბიოგრაფიის მნიშვნელოვან შტრიხად სწორედ ამ პერიოდს მოიხსენიებს. იგი საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისათვის წარმოებულ ბრძოლაში (აფხაზეთი და სამაჩაბლო) მონაწილეობდა როგორც პოლიციის სავალე მეთაური, მან ორივე მხრიდან თავის შენაერთები ყოველგვარი დაზიანების გარეშე, უდანაკარგოდ გადმოიყვანა. დავით ინჯიას საბრძოლო ბიოგრაფიას პრესა არაერთხელ გამოეხმაურა.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მისი ახმეტაში პოლიციის უფროსობის დროს, სამაჩაბლოში გამოჩენილი ვაჟაკობისათვის რაიონული აღმასკომის გადაწყვეტილებით გარკვეულ სამსახურებს და ცალკეულ პიროვნებებს შესასყიდად მსუბუქი ავტომობილები გადაეცათ. მათ შორის მანქანა დავით ინჯიასთვისაც უნდა მიეცათ. მისი არაერთი უარის მიუხედავად, ისე



დავით ინჯია ქალიშვილთან ლიკასთან ერთად



დავით ინჯიას ვაჟი ჯაბა ინჯია

მოხდა, რომ თანამშრომლებს წინააღმდეგობა ვეღარ გაუწია, თუმცა გადანყვიტა, რომ ავტომანქანა სისხლის სამართლის განყოფილებისათვის გადაეცა. ეს იმ პერიოდში სიმამაცედ და დიდსულოვნებად შეაფასეს.

პოლიტიკიდან პოლიტიკაში აღმოჩნდა. მარტვილის რაიონმა იგი ორჯერ აირჩია საქართველოს პარლამენტის დეპუტატად (პირველი და მეორე მოწვევის).

ბატონი დავითი ამჟამად კერძო ენერჯეტიკულ სექტორში მუშაობს.

ჰყავს ოჯახი, მეუღლე ნაირა კვესელავა პროფესიით ფიზიკოსია. ქალიშვილი ლიკა ექიმი-კარდიოლოგია, ჯაბა კი ბიძის კვალს გაჰყვა, კავშირგაბმულობის პროფესია აირჩია.

ინჯიების ოჯახისთვის მარტვილში ჩატარებული არჩევნები რეალურ მარტვილობად იქცა. დავითმა ორგზის დეპუტატობის შემდეგ ასპარეზი უფროს ძმას, ფრიდონს დაუთმო. სწორედ ეს ფაქტი შეიქმნა მიზეზი დავითის პატიმრობის და ფრიდონის გაქცევისა.

რამდენადაც ჩვენთვის ცნობილია, ბატონი დავითი 2014 წლის პოლიტიკური პროცესების აქტიური მონაწილე გახლდათ. იგი „ნინო ბურჯანაძე — ერთიანი ოპოზიციის“ მხრიდან იყრიდა კენჭს მარტვილის გამგებლობის კანდიდატად. საინტერესოა როგორ იხსენებს იგი აღნიშნულ ფაქტს და რა პოლიტიკური მრწამსით საზრდოობს



დავით ინჯიას საბრძოლო შენაერთი სამაჩაბლოს ომის შემდეგ

დღეს ყოფილი პოლიტიკოსი:

„ადვილი არ იყო ჩემთვის მარტვილის გამგებლის არჩევნებში მონაწილეობის მიღება ოპოზიციური პარტიის სახელით, თუმცა ვფიქრობ უფლება არ მქონდა უარი მეთქვა ჩემი მარტვილისათვის. მე არამცთუ დღეს, გუშინ, როცა ქვეყანა სამოქალაქო ომის ქარცეცხლში იყო გახვეული—გავბედე მეხელმძღვანელა მარტვილის შინაგან საქმეთა რაიონული განყოფილებისათვის, ამაზე აპელირებას არ ვაპირებ, მაგრამ იმას კი ნამდვილად ვიტყვი, რომ როცა საქართველოში ვიღაცეები! ქართველს სისხლს სწოვდნენ, მე ისინი, როგორც ახმეტაში, ასევე მარტვილში არ გამიჭაჭანებია. კრიმინალური სიტუაცია სტატისტიკის მიხედვით სტაბილური იყო.

რაც შეეხება ორგზის პარლამენტარობას, ერთ რამეს ხმამაღლა ვაცხადებ, რომ ბრმად არცერთ კანონპროექტზე ხმა არ მიმიცია.

რაც შეეხება დღევანდელ სიტუაციას, ბიძინა ივანიშვილმა რომ საქართველოსთვის ფასდაუდებელი საქმე გააკეთა, ამას მტკიცება არ უნდა, თუმცა გასაკეთებელი კვლავ ბევრია.

ჩემი პოლიტიკაში დაბრუნების შემთხვევაში ვფიქრობდი ყურადღება გამემახვილებინა ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა: სამუშაო ადგილების შექმნა, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის კუთხით

პრობლემების მოგვარება, მოსწავლეთა განათლების დონის ამაღლება, ახლადდაქორწინებული წყვილებისათვის ფინანსური მხარდაჭერა, მრავალშვილიანი ოჯახების უზრუნველყოფა... ეს ყველაფერი გამგებლის პოზიციიდან ნამდვილად შესაძლებელია“, ამბობს ბატონი დავითი და დასძენს, რომ თითოეულ ადამიანს ჩვენი ისტორია გვაქვს, გადავხედოთ წარსულს, გავიხსენოთ ყველაფერი და მივიღოთ რეალური გადაწყვეტილება.

მარტვილში არსებობენ ადამიანები, რომლებიც დღესაც იხსენებენ, თუ როგორც ეფერებოდა იგი საოლქო კომისიის თავმჯდომარეს და როგორ იცავდა მათ ხალხის რისხვისაგან, მაგრამ მაინც მოხდა მოსახდენი, ერთი ძმა პატიმარი, მეორე ძმა ევროპაში გაქცეული...

მარტოდ მარტო დარჩენილი დედა დღე და ღამე შვილებზე დარდსა და ნალველში ატარებდა. იფიქრა პატრიარქს, ილია II-ს წერილს მივწერ, მომისმენს და იქნებ ჩემს პატიმარ შვილს რაღაც საშველი გაუჩნდესო. ქალბატონმა ტატიანამ პატრიარქს წერილი ნამდვილად მისწერა, თუმცა ვარაუდობენ, რომ იგი ადრესატამდე არ მისულა.



დავით ინჯია
დედა — ტატიანა სილაგაძე
შვილი — ჯაბა ინჯია



ახაშელი ლიმილის ბიჭი

ლადო ბესელია

ენგურს გაღმა დარჩენილ საქართველოს ცრემლი ჯერაც არ შეშრობია, ერთიან საქართველოს სხეულს მოგლეჯილი აფხაზეთი ჩვენი ტკივილია, იქ სხვანაირად მღეროდნენ ზღვის ტალღები, მზის სხივებიც სხვანაირად ანათებდნენ და ათბობდნენ გარემოს. რამდენი სახლი დაობლებულა, გულთან ახლოს, მაგრამ თვალსაწიერიდან შორს, ვინ იცის რამდენი ღირსეული ადამიანის საფლავია დარჩენილი... დატყვევებული საფლავებისთვის პატივის მიგება ოცნებად გამხდარა ენგურს გამოღმა მყოფი ქართველებისთვის.

ლადო ბესელიას შესახებ პრალაში მოღვაწე ქართველმა, აფხაზეთის მკვიდრმა სოსო მატკავამ მიაგმო, ბატონი ლადოს საფლავი აფხაზეთშია, მისი შვილი ეფერება ახლა ღირსეული მამის სამუდამო განსასვენებელს. ის იყო ნაღდი ქართველი ვაჟკაცი, მდიდარი სულისა და დიდი გულის მქონე, საიმედო მეგობარი, პოეტური სულის, სანიმუშო მამა და დიდი საქმოს ერთგული წევრი... მისმა თაობამ თითქოს სიყვარული და თანადგომაც განსხვავებული იცოდა, ურთიერთობებს სხვა ხიბლი დაჰკრავდა თითქოს.

„ეს იყო ერთი დიდი საქმე, სოხუმში მოღვაწე ახაშელი ლიმილის ბიჭები: სერგო მატკავა, ლადო ბესელია, კარლო ნოდია, ვალიკო მიმინოშვილი, ჟორა ნოდია (შემდგომ თბილისსა და ზუგდიდში ცხოვრობდა), სოხუმელი ვალოდია ძაძამია, იგი კბილებამდე შეიარაღებულ მომხდურთ უიარალოდ



დახვდა და შეენირა კიდეც თავის ფუძესთან, სახლში შესასვლელ ჭიშკართან, როცა ეროვნება ჰკითხეს, არ დაუმაღავს, უკან არ დაუხეცია და თამამად თქვა—მე ქართველი ვარ!

უყვარდათ ცხოვრება, უყვარდათ ერთმანეთი, ერთად ყოფნა, ძმობა, გვერდით დგომა, თანადგომა, ეს იყო ერთი დიდი ოჯახი. თავმეყრის, შეკრების ადგილი იყო უცვლელი — ჩვენი სახლი სოხუმში.”
— ეს სიტყვები ამონარიდი გახლავთ იმ წერილიდან, რომელიც სოსო მატკავამ პრალიდან გამომიგზავნა.

გურანდა ბესელიას, ბატონი ლადოს შვილს,

თბილისში შევხვდი და ვესაუბრე, სევდაჩამდგარი თვალებით მიყვება აფხაზეთზე, მის ოჯახსა და მამაზე, ემოცია უსაზღვროა, თითქოს ერთად მოვიარეთ გარდასული წლების საინტერესო გზები. ვფიქრობ, ქალბატონმა გურანდამ უკეთ გადმოსცა მამის, დიდებული ადამიანის — ლადო ბესელიას მიერ განვლილი ცხოვრების ამბავი, ვიდრე მე შევძლებდი.

“ლადო ბესელია არ იყო გამოჩენილი საზოგადო ან პოლიტიკური მოღვაწე, არც მეცნიერი ან წარმატებული ბიზნესმენი, არც ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე...

დაიბადა ბათუმში, 1907 წელს. იზრდებოდა დედუღეთში, აბაშის რაიონში, სოფელ ონტოფოში, ბებია-ბაბუას, შარვან გადელიასა და ელისაბედ ცომიას ოჯახში, ნათესავ ნადარეიშვილებთან ერთად. მთელი ცხოვრება სათუთ მოგონებად შემორჩა მას ონტოფოს ულამაზეს ეზო-გარემოში გატარებული ბავშვობის წლები.

მისი მშობლები — აფიონ ბესელია და მატო გადელია ნოსირში ცხოვრობდნენ. ლადო უფროსი შვილი იყო. 35 წელი გავიდა მისი გარდაცვალებიდან, მაგრამ დღემდე იხსენებენ, როგორც უგანათლებულეს, უსათნოესი პოეტური სულით დაჯილდოვებულ კეთილშობილ, მოყვას ადამიანს. ერთადერთი, რის მოპოვებასაც მთელი სიცოცხლე ეშურებოდა, რასაც ეძებდა და გასცემდა — ადამიანთა სიყვარული იყო. ზედმეტად თავმდაბალს და კაცთმოყვარეს ერთიანთადად უბრუნდებოდა ეს სიყვარული.

სამი რამ აქვს ადამიანს ღვთისგან ბოძებული — სილამაზე, ნიჭი, სათნოება. ღვთისგან ნიჭით და გარეგნობით დაჯილდოვებულს, არასოდეს არავინ გაუეციცხავს, არ გაუქილიკებია, არასოდეს არავისი აუგი არ დასცდენია, მომდურავი არასოდეს ჰყოლია. მუდამ მომრიგებელ-მოსამართლის და დამცველის როლს ირგებდა თავისი პროფესიიდან გამომდინარე.

ნაკლიც ბევრი ჰქონდა — არ იცოდა „ფულის კეთება“, არ იყო მიზანდასახული. ამაში ალბათ, მისი მრავალმხრივი ნიჭი უშლიდა ხელს. ირეალურ სამყაროში ცხოვრობდა თითქოს, რადგან ყოფიერებაში ძალიან უძლეური იყო. გასული საუკუნის 60-იან წლებში, როცა კორუფცია ყვაოდა, განათლებული, პატიოსანი იურისტი ვის რაში სჭირდებოდა. ლადო ჩუმი პროტესტის ნიშნად უმუშევარი დადიოდა. სამამულო ომის პერიოდში მარტვილში (მაშინდელი გეგეჭკორი) მიავლინეს მოსამართლედ — „უქრთამო მოსამართლის“ სახელი დაიმკვიდრა. მთელი

ცხოვრება მისტიროდა თავის პირმშოს და და-ძმას, რომლებიც ძალიან ახალგაზრდები გამოაცალა ბედმა. ამ დიდმა მწუხარებამ შეინირა მისი კარიერა და კეთილდღეობა. ძმა—სერგო, თსუ იურიდიული ფაკულტეტის მეორე გამოშვება იყო, 23 წლისა გარდაიცვალა. მამა მაშინ კონსერვატორიაში სწავლობდა. ძმის გარდაცვალების შემდეგ აღარ გაუგრძელებია სწავლა. შემდეგ თავის დასთან, ლუბასთან ერთად ჩაირიცხა საერთაშორისო იურიდიულ ინსტიტუტში, რომელიც თბილისში ფუნქციონირებდა. 28 წლის ულამაზესი ლუბა, კალინინის რაიონის პროკურორის თანაშემწე, ტიფით გარდაიცვალა. მიუხედავად ცხოვრების ქარტახილებისა, ლადომ სიცოცხლის ბოლომდე შეინარჩუნა ბავშვური გულუბრყვილობა და კაცთმოყვარეობა.

ათას კაცში გამოარჩევდით მანერებით, არტისტული მიხვრა-მოხვრით, ყოველთვის ყურადღების ცენტრში იყო, მჭერმეტყველებით და დახვეწილი ქართულით გამოირჩეოდა. ფენომენალური მეხსიერება ჰქონდა — „მოსიარულე ენციკლოპედიას“ ეძახდნენ. მოსაუბრეს ყურადღებით უსმენდა, არ შეაწყვეტინებდა, თუნდაც მცდარი აზრი მოესმინა.

პოეზია იყო მისი სულის მკურნალი. „ვეფხისტყაოსნის“ უკვდავ სტროფებს სწავლობდა არა მარტო ქართულად, არამედ რუსულადაც. შალვა ნუცუბიძის თარგმანს ანიჭებდა უპირატესობას, ზაბოლოცკისეულ თარგმანთან შედარებით. ვაჟა-ფშაველა გამორჩეულად უყვარდა, გალაკტიონის და ტერენტი გრანელის პოეზიას ხშირად გვიკითხავდა შვილებს. გალასთან და ტერენტისთან პირადი მოგონებები აკავშირებდა. ჩვენი ბავშვობის წლებში გრიგოლ რობაქიძის ხსენებაც კი არ შეიძლებოდა. მამა საიდუმლოდ გვიყვებოდა მასზე, როგორც დიდ მწერალზე. 20-იან წლებში გამოცემული „გველის პერანგის“ ეგზემპლარის შემორჩენილ ფურცლებს სათუთად ინახავდა.

ჩვენთვის, მისი შვილებისთვის, პატრიოტიზმი მხოლოდ ტერმინი არ იყო, ის ყოველდღე გვინერგავდა საქართველოს სიყვარულს. ისეთი გრძნობით კითხულობდა „ფშაველი ჯარისკაცის წერილი დედას“, რომ ჩვენ, ცრემლმორეულნი ვისმენდით ამ მართლაც დიდებულ ლექსს. იშვიათად მინახავს ასეთი „კრებითი“ ქართველი — საქართველო და ქართველობა მისთვის ყველაზე აღმატებული ცნება იყო. სუფრას მხოლოდ ქართულად უძღვებოდა.

ფოთის გიმნაზიაში სწავლობდა. ოჯახიდან მოწყვეტილ პატარა ბიჭს, ალბათ, ეკონომიკურად



უჭირდა, რადგან სიყვარულით იხსენებდა დიდი ფიზიკური ძალის მქონე ფოთელ გოლიათს, კაკო კიპურჭაძეს, რომელიც დუქნების მფლობელი იყო და ლადოსავით ხელმოკლე ახალგაზრდებს ეკონომიკურად ეხმარებოდა.

ფოთის ნავსადგურში უცხო ქვეყნების გემები იდგა. ინგლისის გემზე ყოველ საღამოს იმართებოდა „დანსინგი“. ლადო დღისით გემბანს ხეხავდა, რომ საღამოს დანსინგზე დაეშვათ. აქ ისწავლა ევროპული და ლათინურ-ამერიკული ცეკვები. ისე კარგად ცეკვავდა, რომ ილიკო სუხიშვილთან ერთად 1925-1926 წ.წ. ფოთში ასწავლიდა ქართულ და ევროპულ ცეკვებს. ლადოს და ილიკოს ფოთელი მეგობარი, ვანო ბობოხიძე შეძლებული ოჯახიდან გახლდათ. თბილისში პეროვსკაიას 5 ნომერში ჰქონდა ბინა.

ფოთიდან თბილისში გადმოსული ლადო და ილიკო კარგა ხანს ცხოვრობდნენ ბობოხიძეების ბინაში. მერე ლადოს იქვე, 7 ნომერში მისცეს პატარა ბინა, სადაც დღემდე ცხოვრობს ჩვენი ოჯახი. ამ ეზოში აღიზარდა ცნობილი მსახიობი კოტე მახარაძე. ლადო კოტეს დედ-მამასთან მეგობრობდა. ჩვენთვის ძალიან ძვირფასი იყო კოტეს და მისი სიძის, გოგი გვასალიას მონაყოლი მამის ახალგაზრდობის წლებზე. ექსტრავაგანტური ჩაცმულობით გამოირჩეოდა: ტროსტი, ყალიონი, ქრელი ჰალსტუხი და დღეში რამდენჯერმე გამოცვლილი ჩადგმული საყელო — 20-30-იან წლებში ეს სითამამის ატრიბუტი იყო. მისთვის დამახასიათებელი სიარულის მანერით, ტროსტით დადიოდა რუსთაველზე, ზემელზე. კარგი აღნაგობა ჰქონდა, გიორგი ეგნატიშვილის შეგირდი ყოფილა ტანვარჯიშში.

1949 წელს, მცირეწლოვანი ქალიშვილის გარდაცვალების გამო გადაწყვიტა თბილისიდან

ნასულიყო. ასე მოხვდა ის ჯერ გაგრაში, მერესოსხუმში, მიუხედავად ამისა, თბილისს მაინც ვერ შეეღია, მასთან კავშირი არასოდეს გაუნწყვეტია, არ გამოუტოვებია თბილისში ჩატარებული არც ერთი მნიშვნელოვანი ღონისძიება, სპეციალურად ჩამოვიდა თბილისის მეტროპოლიტენის გახსნაზე. თბილისის „დინამოს“ თითქმის ყველა მატჩს ესწრებოდა. ბორის პაიჭაძეს ფოთიდან იცნობდა, ქარბორიას ეძახდა — ერთმანეთს ყოველთვის მეგრულად ესაუბრებოდნენ, სიცილ-ხითხითთ იგონებდნენ ფოთში გატარებულ

წლებს.

გაგრაში ყოფნის ერთ ეპიზოდს ძალიან საინტერესოდ აღწერს მისი მეგობარი, ცნობილი ჟურნალისტი, ანგანსვენებული ალექსანდრე თოფურია კონსტანტინე გამსახურდიასადმი მიძღვნილ მოგონებაში „კონსტანტინეს მიმინო“, რომელიც გამოქვეყნდა 2001 წელს, გაზეთ „გზანი“-ში.

აი, რას წერს ა. თოფურია: „ცხოვრების გზამ გაგრაში მიმიყვანა. იქ გამიშვეს სამუშაოდ, საქალაქო გაზეთის რედაქციაში. გასაგები მიზეზების გამო წილად მხვდა პატივი გაგრის მესვეურებთან ერთად მემასპინძლა არაერთი საპატიო სტუმრისთვის. მათ შორის იყო ბატონი კონსტანტინე. ეს ის დრო იყო, როცა კონსტანტინე გამსახურდიას აკადემიკოსის წოდება მიანიჭეს. რაღაც ეშმაკად, ჟურნალ „ნიანგში“ დაეუბქდათ შარჟი, რომელმაც იგი საშინლად გააბრაზა. შარჟს ერთვოდა მინანერი: „სწავლულებთან სიარულში გამსახურდი, კოსტა, და ჩადექი რიგში აკადემიკოსთა.“ კონსტანტინე მთელი დღე ბობოქრობდა, თბილისს რომ დავბრუნდები, ყურს მოვაჭრი რედაქტორს, ასე იცოდნენ შურისძიება ძველმა ქართველებმა. იმავე დღეს ქალაქის მესვეურებმა სუფრაზე მიიწვიეს მწერალი. მწერლის სადღეგრძელო ყველამ აიტაცა. სუფრა ეშში შევიდა. დადგა ლამაზი და მაღალფარდოვანი სადღეგრძელოების ჯერი. ამ დროს წამოდგა ჩემი მეგობარი ლადო ბესელია და რიხიანად წამოიწყო: „სწავლულებთან სიარულში გამსახურდი, კოსტა (ჩამოვარდა სიჩუმე. კონსტანტინემ წარბი აზიდა), და ჩადექი რიგში აკადემიკოსთა!“ ლადომ სიტყვა „რიგი“ რინგით შეცვალა. ამას ყველაზე პირველი თავად კონსტანტინე შეეხმინა, აღფრთოვანდა — ეს უნდა იყოს თამადა, აგერ გადმოსვით, ჩემთან ეს გამჭრიახი ყმანვილიო და იმ დღეს რამდენჯერმე

გაიმეორა, როგორ თქვა იმ ყმანვილმა, როგორ, მამა აკადემიკოსების რინგშიო, არა?“

სოხუმში, ჩვენს სახლში, რომელიც ზღვასთან ახლოს იყო, ხშირად ჩამოდოდა მამის სრულიად ახალგაზრდა პროფესორი, ისტორიკოსი შოთა ბადრიძე მეუღლითურთ. შოთა საოპერო ხელოვნების დიდი მოტრფიალე იყო მამის მსგავსად. ლადო და შოთა საღამოს „მაიაკის“ სანაპიროზე გადიოდნენ და საოპერო არიებს ასრულებდნენ. ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ უკეთესად შესრულებაში. სანაპიროზე შეკრებილი დამსვენებლები დიდი ტაშით და „ბის, ბრავოს“ შეძახილებით აჯილდოვებდნენ მათ. ასეთი უცნაურობები ახასიათებდა.

სოხუმში მამის უახლოესი მეგობარი იყო პროფესორი იურისტი სერგო მატკავა. ძმის მაგიერს უწოდებდა ლადო. მათი მეგობრობა და ურთიერთობა მართლაც სამაგალითო იყო.

— სერგო, ჯიბია — ასე მიმართავდა ყოველთვის. სერგო, თავის მხრივ, მშობლიურად მზრუნველობდა მასზე, ხელს უმართავდა და მხარში ედგა ლადოს. სერგოს უმცროსი ვაჟი, სოსო — იგივე სერგო მატკავა (ამჟამად ის პრალაში ცხოვრობს) დიდი სიყვარულით და სითბოთი იხსენებს ლადო ბიძიას მზრუნველობას მის მიმართ. სერგოს ოჯახს ხშირად სტუმრობდნენ თბილისიდან, რუსეთიდან, საზღვარგარეთიდან. მათ პატივისცემად გაშლილ სუფრას ყოველთვის ლადო თამადაობდა. სერგო მატკავა, ჩვენი საყვარელი სერგო ბიძია ვერ გადაურჩა ქართულ-აფხაზურ კონფლიქტს — ის დახვრიტეს 1993 წელს.

ლადოს გულითადობა, მისი ოპტიმიზმი და სიცოცხლის სიყვარული ყოველთვის იზიდავდა ახალგაზრდებს. მათ შორის იყო სოხუმის მკვიდრი ლავრენტი ბიბლაია, რომელიც გამორჩეულად უყვარდა მამას. დღეს ის მოსკოვში მოღვაწეობს. ხშირად ჩამოდის თბილისში და დიდი სითბოთი იხსენებს მამასთან დაკავშირებულ საინტერესო ისტორიებს.

მამას მეგობარი იყო აგრეთვე სოხუმელი იურისტი ვალოდია მელაძე. მახსოვს, როგორი პატივისცემით იხსენებდა ლადო თავის კოლეგას, ასაკით თანატოლს, საუკეთესოდ ჰქონდა შეფასებული მისი ნიჭი და გამოცდილება.

მამა გარდაიცვალა 1980 წელს, თბილისში, ერთკვირიანი ავადმყოფობის შემდეგ. მიხაილოვის საავადმყოფოში რომ მივიყვანეთ, ჩუმად მითხრა: აქ გარდაიცვალა ჩემი და და მეც აქ მიწვრივ სიკვდილი. მასთან სანახავად ყოველდღე მოდიოდა მიხაილოვის საავადმყოფოს მთავარი ექიმი, ცნობილი პიროვნება ტარიელ ჩიქოვანი.

მამა, მიუხედავად მძიმე მდგომარეობისა ბატონ ტარიელთან ერთად მღეროდა რუსულ რომანსებს — უცნაური კაცი იყო! დარჩა ორი ქალიშვილი — ლუიზა, თსუ ისტორიის ფაკულტეტის წარჩინებული სტუდენტი, შოთა რუსთაველისა და ლენინის სახელობის სტიპენდიანტი, დაამთავრა ასპირანტურა და გათხოვდა სოხუმში. მუშაობდა სოხუმის ინსტიტუტში პედაგოგად. დღემდე იქ ცხოვრობს და პატრონობს მამის საფლავს. იმედია, მალე გადმოვასვენებთ მამის ნეშტს თბილისში. ლუიზას ჰყავს ქალიშვილი — ლეილა ავიძბა, რომელმაც შექმნა ქართულ-აფხაზური ოჯახი და ჰყავს ორი ვაჟი — 9 წლის ნიკოლოზი და 4 წლის ალექსანდრე სიხარულიძეები. ლეილამ დაამთავრა თსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტი, ასპირანტურა და დაიცვა დისერტაცია კავკასიოლოგიაში. ვესათუთებით და ვცდილობთ გავუფრთხილდეთ მამის სახელს.“

მართლაც ასე ესათუთებიან და ეფერებიან ლადო ბესელიას სახელს მისი შვილები და შვილიშვილები. უსათნოეს ქალბატონთან, გურანდა ბესელიასთან საუბრისას მინდოდა დრო დაუსრულებელი ყოფილიყო, ამ კეთილშობილი ადამიანის ოჯახი ახლაც კარგი ადამიანების მყუდრო სავანეა. ბატონი ლადოს მეუღლე — მაია ხაინდრავა 95 წლისაა, მან იტვირთა ამ დიდებული კაცის მეუღლეობა და ღირსეული ქართველქალობით გაუძღვა ოჯახს, იგი ახლა გურანდასთან ერთად ცხოვრობს.

პოეტმა მიხეილ ჩაჩუამ არაერთი ლექსი მიუძღვნა ლადო ბესელიას, ისინი საუკეთესო მეგობრები გახლდნენ. ერთ-ერთ ლექსში იგი ამბობს:

„...ერთხელ ოჯახში ვეწვიეთ ლადის
(აქამდე მომეკა მე იმ დღის მადლი),
უმაქარწულო ვსვით ოჯალეში
და მაშინ, როცა შევედით კუხში,
როს მივფრინავდით მეშვიდე ცისკენ,
ის დაიჩოქა, ჩვენც დავვანჩოქა
და საქართველოს სადღეგრძელო დავლიეთ ისე!“

საქართველოს ულამაზეს კუთხეში, აფხაზეთში, ქართულ ფესვებზე აღზრდილი ლადო ბესელიას შთამომავლობისათვის ერთიანი და ძლიერი საქართველო საფიცარი და დიდია რწმენა იმისა, რომ აფხაზეთის მიწას, რომელსაც მშობლიური სურნელი აქვს, დაუბრუნდებიან მისი შვილები და შვილიშვილები.

ვერიკო ჯიბლაძე



ჩვენი დროის მიწა

„ბუნება ღვთაებრივი ჰარმონიის გამოვლინებაა, ადამიანი კი — ამ ჰარმონიის ნაწილი და როგორც არ უნდა იყოს მისი საამნუთიერო ინტერესები, იგი საბოლოოდ განწირული იქნება, თუ ბუნების გრძნეულ ენას არ მიუგდებს ყურს, მის უხილავ სულიერებას არ ირწმენს და მის ტკივილს არ გაიზიარებს. ბუნება ოდესმე სამაგიეროს გადაუხდის თავის ყოვლისშემძლეობით გააამპარტავნებულ ადამიანს და მარტოდმარტოს დატოვებს ცხოვრების დამშრალი მდინარის უსიცოცხლო, უხმო და უჩრდილო ნაპირზე...“ — საამნუთიერო ინტერესებს არასოდეს აპყობია მერაბ ოდიშარია, ბუნებისგან ბოძებული საგანძურის გრძნეული ენა მუდამ ესმოდა. იგი სენაკის მუნიციპალიტეტში, სოფელ ნოსირში ცხოვრობს. ჩვენი დროის მინდიას ეზო-კარის სიახლოვეს მოხვდებით და... ზღაპრულ სამყაროში აღმოჩნდებით, 200 წლოვანი უზარმაზარი ჭადრების ხეივნის ფოთოლთა შრიალი ბუნების სიმღერას მოგაგონებთ, თვით ამ ხეივანში გაივლით და თავს ვერასოდეს დააღწევთ საოცარი სილამაზის ტყვეობას.

16 ჭადრის ხე ამაყად აღმართულა ოდიშარიების ეზოში, როცა მათზე მიაბხეს, მონათხრობი მანამ ვერ ვირწმუნე, სანამ მათ არ ვესტუმრე და საოცრება თავად არ ვიხილე.

პირველი შეკითხვა, რომელიც მაშინვე ამოტივტივდა გონებაში, მორიდებით, მაგრამ მაინც კითხვით ოჯახის უფროსს, ბატონ მერაბ ოდიშარიას

— როგორ შესძლო აქამდე, ამ დუხჭირ გარემოში, ასე ეპატრონა ხეებისათვის?

აი, რა მიპასუხა ბატონმა მერაბმა: „ეს ხეები 180 წელზე მეტს ითვლიან, ჩვენი წინაპრების დროინდელია, მათ დარგეს, დამიტოვეს, უფლება არ მაქვს არ ვუპატრონო, არ მივხედო, არ მოვეფერო. ამ ეზოში ბიძაჩემის ნათლია — დიმიტრი (გუძია) ოდიშარია ცხოვრობდა, მაღალი, წარმოსადეგი კაცი, ციმბირში გადაასახლეს, იქიდან დაბრუნებული სულ ელოდებოდა თურმე ცნობას გამართლების შესახებ, სამწუხაროდ, სიცოცხლეში ამას ვერ მოესწრო. სწორედ გუძია ოდიშარიას მამის დარგულია ჩვენს ეზოში ჭადრის ხეები. ბიძაჩემი პანტე ოდიშარია აფხაზეთში ცნობილი ექიმი გახლდათ, მასთან ჩავდიოდი ხოლმე, სწავლაზე ვოცნებობდი, მერე მაინც სოფლისკენ გამომიწია გულმა, ჩამოვედი, ოჯახი შევქმენი, ღრმად მოხუცებულ გუძიასთან ხშირად მოვდიოდი, ვეხმარებოდი... მხედავდა რომ ბუნება მიყვარდა, ჩემი მეუღლეც სულიერივით, სათუთად ეპყრობოდა მცენარეებს, გვასწავლიდა, გვარიგებდა, რომ ბუნებას მოვლა, გაფრთხილება სჭირდებოდა, ამიტომაც დაგვიტოვა ეს ყველაფერი და როგორ შეიძლება ამ განძს არ გავუფრთხილდე? დიახ, ეს ჩვენთვის კი არა, ყველასთვის განძია და ბუნება რასაც გვაჩუქებს, გაფრთხილება უნდა შეგვეძლოს.“

შემოდგომით ჭადრის ხეებს ქერქი უსკდებათ, ცვივა, ტკაცვა-ტკუცის ხმა ღამით ისე მკაფიოდ

გვესმის, თითქოს რაღაცას ამბობენ, ჰყვებიან ზღაპრებს, მერე, რაც დაცვივდება, ისევ ივსებენ ახალი ქერქით. დაავადება არ უჩნდებათ, ძლიერები არიან, მათ ახლოს ნარგავები ჩიავდებიან, ჭადრის ხეების ფესვები ერთ კილომეტრზე განიტოტებიან, ქარისგან ნაქცეული ჭადარი არავის უნახავს, სხვანაირად ამაყები არიან. ბევრჯერ მომაკითხეს ხეების საყიდლად, კარგი თანხაც შემომთავაზეს, მაგრამ ამას არასოდეს გავაკეთებ, მიუხედავად პრობლემებისა, ჩემს ჭადრის ხეებს ცულს არასოდეს მივაკარებ, მე მათ სიცოცხლის ფასად დავიცავ...“

გამოაცა მერაბ ოდიშარიას ერთგულბამ ბუნებისადმი, მან კარგად იცის, რომ თუ ბუნებასთან ახლოს ხარ, გიყვარს, არასოდეს გაგიცრუებს იმედს, ესმის მისი ტკივილი და სიხარული, ყოველ ნერგს სათუთად უვლის, თითო გამხმარი, მოჭრილი ხის ნაცვლად აუცილებლად რგავს ახალს, ხილით სავსე აქვთ ეზო, ფეიხო, თხილი, ვაშლი, მსხალი... რა აღარ ხარობს. 40-სულამდე პირუტყვს თავად ოჯახის წევრები უვლიან. ბატონ მერაბს გამრჯე მეუღლე, ქალბატონი რუსიკო უდგას გვერდით, ასეთივე მშრომელი და ბუნების ქომაგი შვილები აღზარდეს. 4 ბიჭის ძლიერი მარჯვენა ოჯახისთვის დიდი ძალაა (სამწუხაროდ ერთი შვილი გარდაიცვალა, რაც დიდ ტკივილად დარჩა მათთვის).



სოფელი რომ ახალგაზრდობისგან იცლება, მაგრამ რა ჰქნან? მათ პირობები ჭირდებათ რომ სოფელში დარჩნენ, მე ჩემს ოთხ ბიჭს მიწას ვერ ვუფორმებ, ისეთ სირთულეებთანაა დაკავშირებული, მინდა სოფელი გაივსოს, გაძლიერდეს.

ხეების გაზრდა ხანგრძლივი პროცესია, ჩვენ ბუნების შვილები ვართ და გვევალება მისი მოფრთხილება, ზამთარში მოსახლეობა შეშით თბება, მაგრამ ჩვენ უნდა ვისწავლოთ კანონზომიერების დაცვა ხეების მოჭრისას. ტყის გაკაფვამ ეკოლოგიური კვებითი ჯაჭვის რღვევასთან ერთად, ქარსაცავი ზოლების განადგურება გამოიწვია, მთაში ხე აღარაა, ახლა გურიას ვხედავ ჩემი ეზოდან, ადრე, წლების წინ რამდენიმე მეტრის იქით აღარ ჩანდა არაფერი, ისე იყო მცენარეებისაგან ყველაფერი დაფარული. ბუნება ჩანადგება და თავისთავად კლიმატი იცვლება, რის შედეგსაც ყოველ დღე ვხედავთ, ვიშვით ბუნებაში უხეში ჩარევის შედეგებს. მომავლის იმედს კი არასოდეს ვკარგავ. სანამ ამ ფუძეზე მე და ჩემი შვილები, შვილიშვილები ვიქნებით ამ საოცარ ჭადრის ხეებს არავინ შეეხება... მათი მესმის, მე მათი იმედი მაქვს, მათ კი ჩემი...“

ბუნების თითოეულ გამოვლინებაში არის რაღაც გასაოცარი (არისტოტელე) — აი, აქაა ბუნების გასაოცარი გამოვლინება, ცას სწვდებიან 16 ჭადრის ტოტები, ზახულში დარბაისლურად, ოღნავი შერხევით რომ გვეგებებიან, ზამთარში კი უდრეკად დგანან და ქედსაც არ იხრიან... მათ უყვართ ერთგული მინდია, ბუნების ერთგული მცველი — მერაბ ოდიშარია, ადამიანი, რომლის ფასიც უნდა ვიცოდეთ, რომელიც პატივისცემას, ყურადღებას იმსახურებს.

„ეს ხეები 180 წელზე მეტს ითვლიან. ჩვენი წინაპრების დროინდელია. მათ დაკბანს, დაშიტოვანს. უფლება არ მაქვს არ ვუპატრონო, არ მივხედო, არ მოვუფარო.“

„ბევრ ქვეყანაში ვარ ნამყოფი, სად არ ვყოფილვარ, ბევრისგან გამიგონია: აქ მხოლოდ სუნთქვა მირჩევნია სხვანაირად განცხრომით ცხოვრებას, მეც ასე ვფიქრობ, ჩემი შვილებიც, ამიტომაც ვერ მიდიან საზღვარგარეთ სხვებივით, უყვართ აქაურობა. ჩვენი პატრიარქიც ბრძანებს: „სამშობლო შენი წინაპრების ძვლებით გაპოხიერებული, შენი ენით გაჯერებული ჰაერია, შენი გენით, შენი ხასიათით დატვირთული გარემოა“. აქ დავიბადე და გავიზარდე, 5 დედამამიშვილი ვიყავით, მამა ახალგაზრდა გარდაიცვალა, სამხედრო სავალდებულო სამსახურშიც ვიყავი, შანსი მქონდა საზღვარგარეთ დარჩენის, მაგრამ ჩემს მიწას ვერასოდეს დავტოვებდი. გული მწყდება



„ვაშინერს, ბატონებო, საქართველოს დაშლა!“

ნოდარ ჭითანავა

არიან ადამიანები, რომელთა მინიერი სიცოცხლეც მხოლოდ პირად კეთილდღეობაზე ზრუნვასა და ფიქრში ჩაივლის. ისინი ამისთვის მოვლინებულან სამყაროს. მაგრამ, უფლის განგებით, იბადებიან ისეთი კაცებიც, რომელთაც მთელი სიცოცხლე ერთგული ხარებივით მამულის უღელში უწევთ შრომა, სამშობლოს სცენაზე ბერდებიან. მათს ღვანლს ხან ხედავენ და ხანაც ვერა, სამწუხაროდ, შემფასებლებიც ცდებიან ხშირად. ბედნიერება კი ისაა, რომ ისინი მამულის კაცებად იბადებიან, მისი წიაღისთვის მსახურობენ, თაობებს გზას უკვალავენ. მათი ნააზრევი, ფიქრი, არსი, განცდა, ღირსება, სიყვარული მოქცეულია ყველაზე დიდ კიდობანში, ერის სულის ნიჟარაში და ერის მარადიულობას ერთვის.

ისიც მამულის კაცია, დიდი საქმეების მკეთებელი კაცი. მისი ფესვი სამეგრელოშია, მისი „ოდაბადე“, ადგილის დედა კოლხეთია. მის სულში დღემდე შეყუჟულია იქ გატარებულ დღეთა სითბოც და ცრემლიც, ტკივილიც და ღიმილიც. რვა ათეული წელი ჩამოემარცვლა უკვე... ნოდარ ჭითანავა, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკადემიკოსი.

„ვაშინერს, ბატონებო, საქართველოს დაშლა!“ — ეს მისი ერთ-ერთი წიგნია. დამერწმუნებით, სათაურიც ორიგინალურია. მას უფრო მეტუარულ ჟანრს მივაკუთვნებთ. იქ გაეცნობით ავტორის რთულ და წინააღმდეგობებით განვლილ გზას. ესაა წიგნი, რომელსაც ემოციის გარეშე ვერ წაიკითხავთ, ბევრჯერ შეიძლება ცრემლიც ჩაგივუბდეთ

თვალეში. ოდაბადეს მინდა ისევ დავუბრუნდე. აი, მისი ავტორისეული შეფასებაც: „ოდაბადე“ ჩვენიული გაგებით მოწინებითი ავტორიტეტია ადამიანისთვის - მისგან ხელოვნურად მოწყვეტის მცდელობაც ბუნებისა და საზოგადოებისგან დაუსჯელი არ რჩება. არც ის არის შემთხვევითი, როცა ადამიანებში ცხოვრების რიტმით აფორიაქებული აზრების ჭიდილში უფრო მეტად ამოტივტივდება „ოდაბადესთან“ დაკავშირებული მოგონებები. არც ის უნდა გაგიკვირდეს, რომ ადამიანები სიცოცხლესთან განშორების ჟამს გულწრფელად ისურვებენ „ოდაბადეში“ ჰპოვონ მარადიული სასუფეველი“. ბატონი ნოდარისთვის „ოდაბადე“ ის წმინდა ადგილია, საიდანაც სამშობლო იწყება, ამავე დროს ის „საკუთარი ცხოვრების ამოსავალი სანყისიცაა“.

ბატონ ნოდარ ჭითანავას ადგილის დედა ზუგდიდის რაიონის სოფელი ჭკადუაშია. იქაა მისი ბავშვობის ნაფეხურები, მშობლიური სურნელი, მეგრული „ნანას“ იდილია, დღესაც იქ გრძნობს მხოლოდ დედის თბილი ხელის ალერსს. ცრემლის გემოც ერია ბავშვობას, 31 წლის დედა სამუდამოდ მიეჯაჭვა ლოგინს, უფრო მეტი სიმწარე კი 8 წლის დის გარდაცვალებამ დაუტოვა. თითქოს გამუქდა ყველაფერი, დღესაც უმძიმს გახსენება. „პირველად მაშინ ვიგრძენი გულწრფელი ცრემლის ძალა“. ასეთმა სევდაგაყოლილმა დაამთავრა ვერცხლის მედალზე წალენჯიხის საშუალო სკოლა. შემდეგ დედაქალაქი, სტუდენტობა, პარალელურად მუშაობა.

„ოდაბადემ“, ადგილის დედამ, გამოაყოლა ყველა კეთილი თვისება, პირველ ყოვლისა, პასუხისმგებლობა, ქვეყნის სასიკეთოდ აზროვნება, ცოდნის დაგროვება და რაც ყველაზე მთავარია, მას უნდა ევლო მართალი კაცის სახელით. გამარჯვებებიც ნაბიჯ-ნაბიჯ მოდიოდა, რა თქმა უნდა, დიდი შრომის ფასად. ყოველთვის კრიტიკული იყო საკუთარი თავისადმი.

1966 წელს ჩაირიცხა მოსკოვში, უმაღლეს პარტიულ სკოლაში, რომელიც შემდგომ საზოგადოებრივ მეცნიერებათა აკადემიად გარდაიქმნა. 1968 წელს წარჩინებით ამთავრებს აღნიშნულ სასწავლებელს, პოლიტიკური ეკონომიისა და ფილოსოფიის განხრით. საკანდიდატო მინიმუმიც იქ ჩააბარა, დისერტაცია კი თბილისში დაიცვა.

**საეპიკლოპი ერთ-ერთი
გამოსვლისას ბატონმა
ნოდარმა თავისი სიტყვა ასე
დაასრულა: „ქოლხებს ერთი
უქლიჩანსი სიტყვა გვაქვს
- „ვაუინარს“. ვაუინარს,
ბატონებო, საქართველოს
დაულა. ღვეართი ავას არ
გვაპატიებს“.**

სხვადასხვა წლებში ბატონ ნოდარ ჭითანავას უწევს პარტიულ სამუშაოებზე ყოფნა. ის იყო პარტიის ცხაკაიას რაიკომის პირველი მდივანი, პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის მეორე მდივანი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრი, საქართველოს მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივანი, საქართველოს მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე. ამ ხნის მანძილზე გამოქვეყნებული აქვს ასსზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომი და ათეულობით მონოგრაფია.

ბატონი ნოდარი ხდება ქართველი ერის დიდი ხნის ოცნების - თავისუფლების მოპოვების მონამე და მომსწრე. ღრმად აქვს გააზრებული ქვეყანაში მიმდინარე რთული პროცესები. მოულოდნელად უხდება იერარქიის უმაღლესი საფეხურიდან წამოსვლა: „ცხოვრების ლოგიკის ერთი განსაკუთრებული ნიუანსი ახალგაზრდულ ასაკში კარგად აღვიქვი. როცა სამსახურებრივად იერარქიის კიბეზე ასვლას იწყებ, უნდა შეგეძლოს თავი იმაში დაარწმუნო, რომ საბოლოოდ ჩამოსვლის დროც დადგება. 1990 წლის 14 ნოემბერს

საქართველოს მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პოსტიდან წავედი. მაშინ 54 წლის ვიყავი. საკმაოდ უნიკალური ცხოვრებისეული გამოცდილებით. ყველა რგოლი პირველი საფეხურიდან ბოლომდე წაბორძიკებების გარეშე გავიარე, რაც მაშინ იშვიათად ხდებოდა“.

ახალი საქართველოს მშენებლობას ასეთი გამოცდილების და განათლების მქონე პიროვნება მავანთა აზრით, ჯერ-ჯერობით არ სჭირდებოდა. ბატონ ნოდარს გადანყვეტილება უნდა მიეღო. იგი ღირსეულად ტოვებს თანამდებობას. ახლა სადაა მისი ადგილი, სად უნდა იღვანოს. სულში კვლავ იგრძნო ძახილი თავისი „ოდაბადისა“, თავის შვილს უხმობდა ადგილის დედა: 1990 წლის 17 ნოემბერს ბატონი ნოდარი წავიდა თავის მამასთან, სოფელ ჭკადუაში. „მინასთან ახლოს ყოფნა მაშინ, როცა შინაგანად დამშვიდება საჭირო, ყველაზე კარგი თერაპიული ფაქტორია ადამიანისათვის. ალბათ, უკეთესი „განმკურნავი“ საშუალება ბუნებაში არც არის. საბოლოოდ ემოციები მოვთოკე. ჩემი ადგილი მშვიდად განვსაზღვრე ცხოვრების მიერ შემოთავაზებულ ახალ სქემაში. ჩავთვალე, რომ იერარქიული კიბის უმაღლესი საფეხურიდან ძირს მშვიდობიანად დაშვება განხორციელდა. ჩემს ცხოვრებაში ყველაზე წარმატებული შედეგი ეს იყო. ამჯერად მთელი არსებით გადავერთე მეცნიერებაში“.

მშობლიური მიწის სურნელმა სულ სხვა ენერჯია მისცა, იწყებს ეზო-კარმიდამოს მოვლას და სულ მალე ახალ იერსახეს იღებს თავისი ბავშვობის სანახები. „ოდაბადესთან“ შეხვედრა წარმატებით შედგა, მთელი არსებით იგრძნო ის ხიბლი და მადლი, რომელიც მხოლოდ მის ფესვებს ჰქონდა.

გადის არცთუ ისე დიდი პერიოდი და ეროვნული ხელისუფლება ისევ უხმობს თბილისიდან წასულ საქმის კაცს. სოფლის მეურნეობის მინისტრის პოსტს სთავაზობენ. იწყება შრომა ახალი ქვეყნის აღმშენებლობისთვის. თუმცა მოკლე ხანში რადიკალურად იცვლება ქვეყნის განვითარების ვექტორი და ისევ დგება სტაგნაციის პერიოდი. ყოველგვარ პროფესიონალიზმსა და სათანადო გამოცდილებას მოკლებული მასა ცარიელი ენთუზიაზმით ცდილობს ახალი, სრულიად უცნობი საზოგადოებრივ-ეკონომიკური ფორმაციის დამკვიდრებას. თუმცა ყოველივე ეს მოკლებულია მეცნიერულად გააზრებულ სიღრმეებსა და წარსულის პირუთვნელ შეფასებას. ბატონ ნოდარს ეს სათანადოდ აქვს გააზრებული და არაერთი შემოთავაზებისა, სახელმწიფო თანამდებობაზე მუშაობაზე უარს ამბობს. მან დიდი ენთუზიაზმითა

და რწმენით თავისი „მაღალი ნიჭი, ცოდნის თანამედროვე ჩარხზე გაღესილი ჭკუა“ ერისა და ქვეყნის სამომავლო ვექტორის განსაზღვრის თეორიული მიმართულებების შექმნისკენ მიმართა. აქ სრულიად სხვაგვარად წარმოჩინდა „კავკასიური გონის“ სიღიადე - ახალ დროებასთან ადაპტირების

ცხოვრების კრედო - წარსულისადმი, როგორც მომავლის მკვიდრი საძირკვლისადმი პატივის მიგებაა, ანმყოს რეალურ შტრიხებში აღქმა და ხვალინდელი დღის ოპტიმიზმით გაჯერებული ღვთიური რწმენაა. ეს სამება ერთად კრავს დროსა და სივრცეში მისი როგორც ადამიანის ისტორიულ როლსა და დანიშნულებას ქვეყნის წინაშე. ბატონი ნოდარის „დროების ქერქში ჩაჯდომა“ და მისი ობიექტური შეფასებების განსაკუთრებული უნარი მომავლის უტყუარი განჭვრეტის საფუძველს იძლევა. ვფიქრობთ, მომავალი თაობებისთვის „გზის გამკვალავის“ ფუნქციას შეასრულებს ბატონ ნოდარის გონების ნაკარნახევი ფორმულა - „მაღალი ნიჭი, ცოდნის თანამედროვე ჩარხზე გაღესილი ჭკუა, ქვეყნის წინაშე უზენაესი პასუხისმგებლობა, ჩაკირულ-ჩადულაბებული ქართული პატიოსნების ბალავარში - ის პირობა-ფაქტორია, რომელიც 21-ე საუკუნეში საქართველოს აღმავლობის დიდ გზაზე გაიყვანს“. ეს არის ქვეყნის ჭეშმარიტი ჭირისუფალის სულიერი სიმაღლის უცილობელი დასტური, ქვეყნის ერთიანობისა და მისი გაბრწყინების ოპტიმიზმით სავსე გზავნილი დიდი მამულიშვილისა.

**ქართული სიტყვიერების
სალაროში არსებობს ერთი
დიდი და ლამაზი სიტყვა,
რომელსაც თავისი სიტომ და
ხიბლი აქვს - მადლობა!**

განსაკუთრებული უნარი, მსოფლიო მეცნიერული მიღწევების ახალ რეალობასთან მორგების სისტემური შესწავლა და მისი შედეგების ეროვნულ ეკონომიკურ ცხოვრებაზე სწორად მისადაგების სრულიად ახალი მიმართულებების განსაზღვრა. ბატონი ნოდარის მიერ გამოქვეყნებული მონოგრაფიები და მეცნიერული სტატიები ეს არის ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ფუნდამენტური ორიენტირები, რომლებიც თამამად შეიძლება ჩაითვალოს საქართველოს მომავლის პირუთვნელ გზის გამკვალავად.

სამეგრელოში ერთ-ერთი გამოსვლისას ბატონმა ნოდარმა თავისი სიტყვა ასე დაასრულა: „კოლხებს ერთი უძლიერესი სიტყვა გვაქვს - „ვაშინერს“. ვაშინერს, ბატონებო, საქართველოს დაშლა. ღმერთი ამას არ გვაპატიებს“.

საქართველოში მეცნიერ-ეკონომისტთა საზოგადოებაში ღირსეული ადგილი უჭირავს ბატონ ნოდარ ჭითანავას, როგორც ჭეშმარიტ სწავლულსა და სახელმწიფოებრივად მოაზროვნე მეცნიერსა და მოღვაწეს. ეს თვისებები მას ანიჭებს უნარს გაიხედოს მომავლისკენ, მომავალ თაობებს ჩაუნერგოს იმედის გრძნობა და შთააგონოს ისინი - „იყავით ჩვენზე ძლიერი, ჯანმრთელი, მართალი. მუდამ და ყველგან ერთგულად ემსახურეთ სამშობლოს“. ეს რწმენა თვით მისი ცხოვრებისეული ნესიდან მოდის და მისი ცნობიერების ბალავრის ქვაა.

ამ შეგონებით 1992 წელს დაგვიმოდვრა ბატონმა ნოდარ ჭითანავამ, თითქოს მისი გული წინასწარმეტყველებდა ქვეყნის დიდ ტრაგედიას, აფხაზეთის და სამაჩაბლოს დროებით ჩამოშორებას დედასამშობლოსთან. ერთიანობა ყველაზე დიდი დულაბია ერის წინსვლისთვის, გამარჯვებისთვის, ამისთვის უნდა ვიბრძოლოთ, ეს უნდა შთაუწერგოთ მომავალ თაობებს.

ერის დიდი მამა ილია ჭავჭავაძე, ადამიანს კაცობის მისეული კრიტერიუმებით აფასებდა. ეს სრულად ესადაგება ბატონ ნოდარის ფენომენს, იგი ოჯახის, გვარის, თემის, ერის და ზოგად კაცია. კაცობის ასეთი „ბედნიერი მორიგება“ ღვთის რჩეულთა ხვედრია და იმ „კავკასიური გონის“ შედეგია, რომლის ღრმა ფესვები ქართულ მიწაშია ჩაბუდეებული.

ბატონო ნოდარ, ქართული სიტყვიერების სალაროში არსებობს ერთი დიდი და ლამაზი სიტყვა, რომელსაც თავისი სიტომ და ხიბლი აქვს - მადლობა! ბუნებრივია, ის ვერ დაიტევს იმ ემოციას, რომლის ღირსიც თქვენი პიროვნება ბრძანდება, მაგრამ გეფერებით და გეუბნებით მადლობას იმ განვლილი ცხოვრებისეული ბილიკებისთვის, რომელნიც ასეთი სიმართლით, ღირსებით, შრომით, რუდუნებით, ერისკაცობით გაიარეთ. დაგლოცოთ უფალმა, მოგცეთ სიჯანსაღე და ჟამთა სიმრავლე.

ადამიანური ურთიერთობა, ფუფუნების უმაღლეს მწვერვალად შეიძლება ჩაითვალოს. მასთან ყოველთვის აკადემიურობა და იმედია,

მურმან კვარაცხელია,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი



სიტყვის ზეიმი რუსთაველის თეატრში

რუსთაველის თეატრში ცოცხალი ხნის წინ საუკუნის უდიდესმა პოეტმა, რეზო ამაშუკელმა მკითხველს უმასპინძლა. ორიგინალურად გაფორმებულმა სცენამ და პოეტის სულში ჩამწვდომმა ხმამ მაყურებელს გული განუგმირა, ძარღვებში სისხლი აუჩქროლა და ერთხელ კიდევ ხმამაღლა ათქმევინა, რომ ქართული გენი ძლიერია, ჩვენი ერისა და ტრადიციის ნაბილწვა აგრერიგად არავის ეპატიება. რაც მისმა გართმულმა პოლიტიკური მრწამსით აღსავსე ფრაზებმა არაერთხელ დაამტკიცა.

80 წლის ქარმაგი ბატონი განსაკუთრებული ხმის ტემბრითა და თხრობის მისეული მანერით გულლიად ესაუბრებოდა მკითხველს. პოეტმა სცენას მოჰფინა თავის სულის მონაწერი ლექსთა წყება, მისი გულის

ძახილით გაჟღენთილი სტრიქონები და ღმერთს ერის გადარჩენას ევედრებოდა.

პოეტმა მეგობრებს, ახლობლებს და მისი შემოქმედების თაყვანისმცემელთ რუსთაველის თეატრში მობრძანება სთხოვა, მოსანვევები დაარიგა, სადაც ადგილი მითითებული არ იყო, ისეთივე თავისუფალი არჩევანი მისცა მკითხველს, როგორი უსაზღვრებოც არის მისი სიტყვის სიგრძე და განი. ბატონ გივი სიხარულიძეს დაურეკა, მისთვის ჩვეული სიტყვებით შეამკო უმცროსი მეგობარი და მოსანვევთან ერთად ახლად დაბეჭდილი ლექსების კრებული უსახსოვრა წარწერით: *„ვისაც გივი სიხარულიძის მოთხრობები არ წაყვითხავს, იმან გივი სიხარულიძე არ იყოს. — მე ვიცი!“*

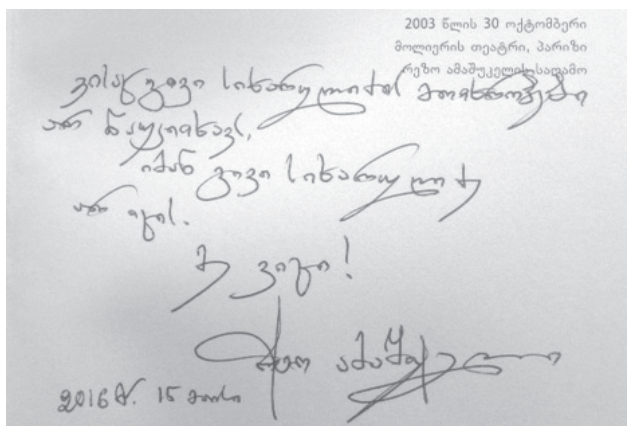
რეზო ამაშუკელი

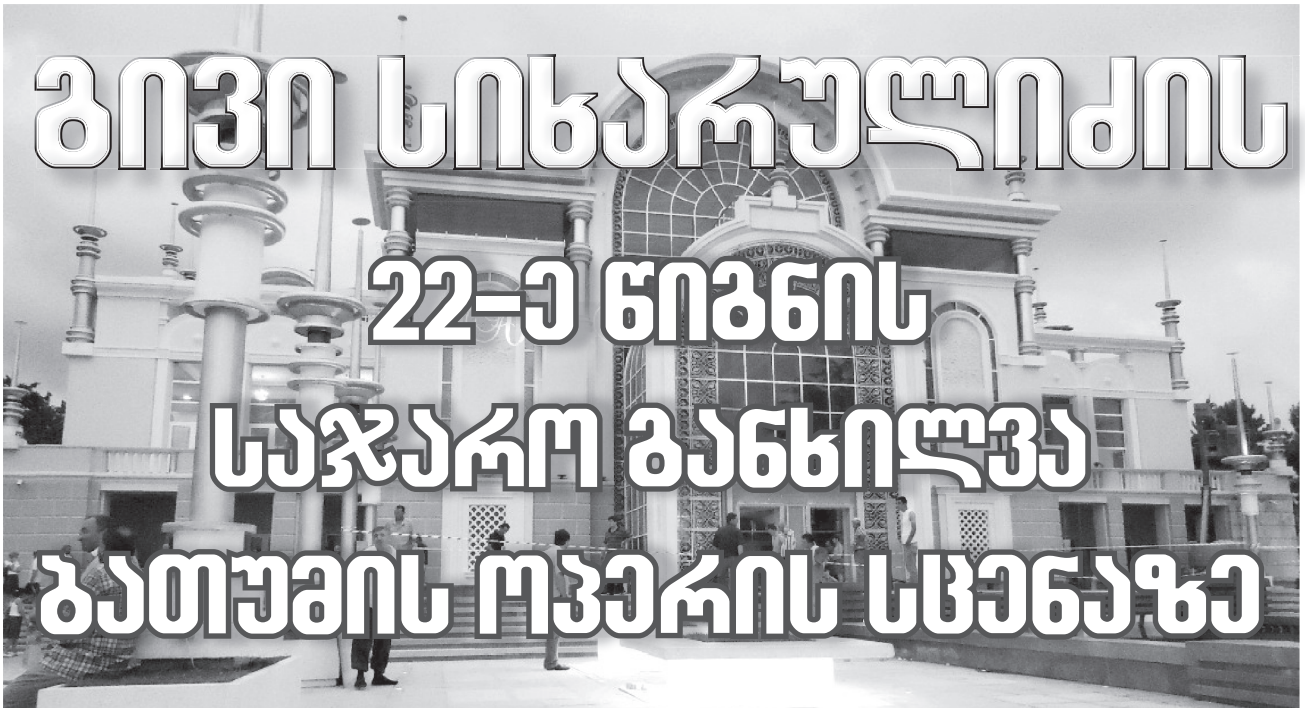
სალამო ემოციების ფონზე მიმდინარეობდა. 90 წუთის განმავლობაში შეუჩერებლივ კითხულობდა პოეტი ლექსებს და დარბაზი თავის ლექსის ტყვეობაში მოაქცია.

აფერუმ, ბატონო რეზო, თქვენს მართალ სიტყვას, თქვენს ხმას მჭექარეს და აზრს აღმასისებრს.

კვლავაც მრავალი შედეგრი შეგეკმნათ, წინ კიდევ დიდი გზა გელით! მრავალჯამიერ!

ინო მახვილაშვილი





პირველად იყო სიტყვა... სიტყვა, რომელმაც სამყაროს ჟღერადობა შესძინა. ფესტიკულაცია სიმფონიად აქცია და მძივებად აკინძული ხმოვანი ბგერებით მიმოფინა სამყაროს. 17 მაისს ბათუმის საოპერო სცენაზე სიტყვისა და ქორეოგრაფიის ზეიმი გაიმართა. თანამედროვე ქართული მწერლობის ერთ-ერთი ბრწყინვალე კალმოსნის გივი სიხარულიძის რიგით 22-ე წიგნი საჯაროდ განიხილა მკითხველმა, რომელიც მწერალმა ქართული ხალხური ქორეოგრაფიის გამორჩეულ ვარსკვლავოსან თემურ ბიბილეიშვილს და ანსამბლ „ხორუმს“ მიუძღვნა.

წიგნი ლამაზად აკინძული ნოველების კრებულაა, რომელიც ქორეოგრაფის, თემურ ბიბილეიშვილის ცხოვრებისეულ დეტალებზეა აგებული.

ვინ არის თემურ ბიბილეიშვილი და რატომ გადაწყვიტა მწერალმა მასზე წიგნი დაეწერა.

მაშ, ასე! ქართული ფოლკლორული ცეკვის უკვდავსაყოფად არის შექმნილი ბატონი თემურ ბიბილეიშვილის პიროვნება, მისი შემოქმედება ეროვნული საგანძურის ხელთუქმნელი ნიმუშია, „ქორეოგრაფია ჩემი ცხოვრების აზრია“ - ამბობს მავსტრო. ასეა სწორედ, მან თავის პიროვნება ცეკვის ფენომენს უძღვნა, შექმნა ცეკვის საალმზრდელო-დიდაქტიკური სტუდია, ახალგაზრდების სანვრთნელი კერა, სადაც ქართული, მგზნებარე, პატრიოტული სულისკვეთებით აღვსილი თაობა იზრდება.

უკიდევანოა მისი შემოქმედებითი არეალი. „ხორუმმა“ მთელ მსოფლიოს გააცნო ქართული კულტურა, ისტორია და ეთნოგრაფია.



წიგნი, რომელიც ხელთ გიპყრიათ, სწორედ ბათუმის ქართული ნაციონალური ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლის ხელმძღვანელისა და მთავარი ბალეტმეისტერის ცხოვრებასა და შემოქმედებას ასახავს.

წიგნის შექმნის იდეა კი თავად მწერალს, გივი სიხარულიძეს ეკუთვნის. იხილა რა ბატონმა გივიმ ბათუმის სახელმწიფო თეატრში ანსამბლ „ხორუმის“ მიერ გამართული საანგარიშო კონცერტი, აღფრთოვანება ვერ დაფარა, კონცერტის დასასრულს სცენაზე ავიდა, ანსამბლის ხელმძღვანელს, ბატონ თემურ ბიბილეიშვილს მადლობა გადაუხადა და მისი თოთხმეტწლიანი შემოქმედების ერთ წიგნად თავმოყრა და გამოცემა შესთავაზა. აი, ასე მივიღეთ ნოველების ულამაზესი კრებული, მცირე ეპიკური ჟანრის პროზაული ნაწარ-

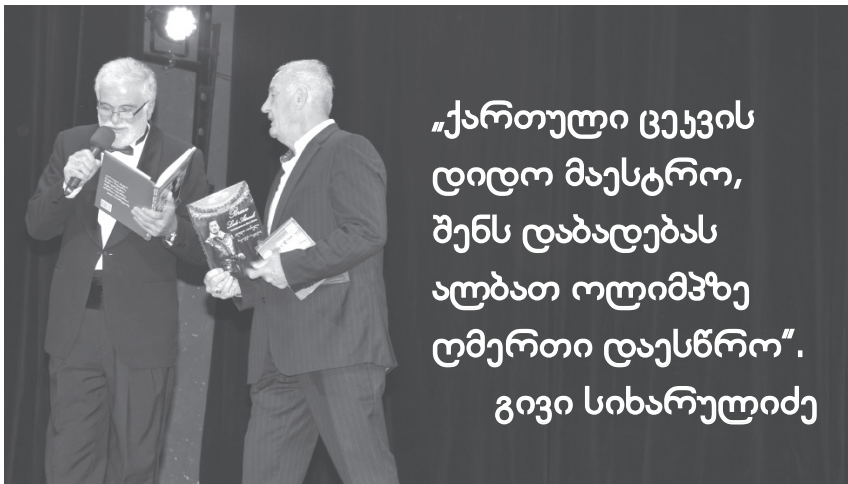
წიგნის განხილვა

რმობები, რომელიც ასახავს ერთი ადამიანის - თემურ ბიბილეიშვილის ცხოვრების ეპიზოდებს, გარკვეულ დროსა და ასპექტში. თითოეული ნოველა ხასიათდება მარტივი სიუჟეტით, პერსონაჟთა სიმცირით, სადაც ძალზედ შეკუმშულადაა ნაჩვენები ყოფითი დეტალები. გარემო, ხასიათის ფორმირების პროცესი. მწერალი ნაკლებად იყენებს აღწერით მომენტებს. აქცენტი გადატანილია მოვლენების რომელიმე ერთი მხარის, ბატონი თემურისა და ანსამბლ „ხორუმის“ შემოქმედების წარმოჩინებაზე, რაც განაპირობებს თხრობის ლაკონიზმს და მოქმედების ექსპრესიას. თითოეული ნოველა კომპოზიციურად იმდენად კარგად არის შეკრული, რომ კვანძის შეკვრა და გახსნა სწრაფად ხდება. ფინალი, ხშირად მოულოდნელი შედეგით ხასიათდება, რაც მკითხველის განსაკუთრებულ ემოციას იწვევს.

წიგნში გადმოცემულია თემურ ბიბილეიშვილის ქორეოგრაფიული გაკვეთილების ოქროს შუაღედი, რაც ერთგვარი სახელმძღვანელოა დამწყებ ქორეოგრაფთათვის. აქვე იხილავთ კონცერტების ფოტოგალერეას, გაცნობით ანსამბლის მეგობრებს, სტუმრებს და წარმატებებს.

წიგნი აიწყო და დაკაბადონდა „ნინო რეხვიაშვილის გამომცემლობაში“, რედაქტირებაც თქვენს მონა-მორჩილს, ნინო რეხვიაშვილს ეკუთვნის.

წარმატებას ვუსურვებთ ავტორს, ბატონ გივი სიხარულიძეს, რომელსაც პროექტმა ჯანსუღ ჩარკვიანმა ახალ ჟანრის — „ქალაქური ნოველები“ ნოვატორად აღიარა. მან შექმნა პრეცედენტი თანამედროვე ქართულ პროზაში — პიროვნებების



ბიოგრაფიული შტრიხები ნოველებად შეთხზა და მკითხველის სამსჯავროზე გამოფინა.

მსოფლიო მნიშვნელობის ბარიტონის, ლადო ათანელის შემდეგ, როგორც ვნახეთ მისი კალმის ტყვეობაში ქორეოგრაფი თემურ ბიბილეიშვილი მოექცა. მრავალი შედეგრი გაქვთ შესაქმნელი, ბატონო გივი, აფერუმ თქვენს კალამს, მრავალჯამიერ!

წიგნის განხილვის შემდეგ გაიმართა ანსამბლ „ხორუმის“ საზეიმო კონცერტი.

ნინო რეხვიაშვილი



მონადირე თემური

ცეკვა თემურის ცხოვრებაა, ნადირობა კი ჰობი, ჰობი წარსულის — დღეს მის არსში გაცოცხლებული, არსი კი შემოქმედებაა, მუზაა უშრეტი და ბობოქარი, რომელიც კიდით კიდემდე სწვდება სამყაროს.

სწორედ რომ მონადირის თვალთ სჭვრეტს თავის თითოეულ ილეთს, მიხვრა-მოხვრას და მანერას. თემური ხშირად მდგარა გემბანზე გარინდული, ფრინველთა ფრენას დაჰკვირვებია და მათი მოძრაობები თავის ოქროს შემოქმედებაში დაუნერგავს. ამიტომ არის, რომ მაყურებელი მის მოცეკვავე ვაჟებში ხან არწივისებრ შემართებას ხედავს, ხან მათ სასწაულებრივ მოძრაობებს მიმინოს და ქორის ზეციურ ფრენად აღიქვამს, გოგონების ნაზი და დახვეწილი ნარნარი კი ტბაზე ყელმოღერებული გედების სრიალს წააგავს. ხან ალაზნის ქალებიდან აფრენილ დედალი ხობების ამოფრთხილებას შეიგრძნობ, ხან ზღვის დესპანის, თოლიების ფრენა დაგიდგება თვალწინ, რომლებიც თითქოს და თავის სევდიან ფიქრებს ნაპირისკენ მიაქროლებენო.

— ეს ყველაფერი ერთად კი თემურ ბიბლიე-შვილის სამყაროა, უშრეტი წყარო შემოქმედებისა, საიდანაც უამრავი ბავშვის წვრთნა და დაფრთხილება ხდება. წყარო, რომლის ჩუხჩუხის ხმა შორს, მთელ მსოფლიოში ისმის და მისი მჩქეფარე მუზის არ იყოს, დაშრობა არასდროს უწერია.

როჭო

ერთხელ თემური სანადიროდ წავიდა. მალღა, კლდოვან ადგილებში მოუწია ასვლა. შემოაღამდა. ხედავს როჭო მოფრინავს. როჭო, რომელიც დღისა და ღამის გასაყარზე ეშვება ბარად და ეს დაშვება იმდენად ძლიერია, თვითმფრინავით ჩაგიქროლებს თვალწინ და ისეთ ხმას გამოსცემს, გეგონება სიმფონიური ორკესტრის მიერ შესრულებულ მუსიკას ისმენო. შემოქმედი კი რის შემოქმედი, რომ ეს სასწაულებრივი მოვლენა ყურადღების მიღმა დაეტოვებინა. ასე ჰპოვა ასახვა ცეკვის დიდი მაცხტროს შემოქმედებაში როჭოს ფენომენმა. თემურის მეხსიერებაში ღრმად აღბეჭდილი როჭოსეული მუსიკა მისი ნახაზიდან გამომდინარე რეპერტუარის ერთ-ერთ ძირითად ელემენტად იქცა. უძლიერესი ვაჟების ცეკვას როჭოს შლეგი მოძრაობა ადგას გვირგვინად, ხოლო მისი ფრთების მოძრაობით გამოწვეული ხმათა სიმფონია კი მაყურებლის შთაგონების წყაროდ იქცა,

რაც იმას ნიშნავს, რომ ჭეშმარიტი ხელოვანის ნიჭი მრავალნახნაგოვანია. თემური გარდა ქორეოგრაფობისა, მახვილი სმენითაც გამოირჩევა და ბუნების სასწაულებრივ მოვლენებს თავის შემოქმედებაში ანვითარებს.

ლილი — შამოქმედების მუზა

საყოველთაოდაა ცნობილი, რომ მსოფლიო მნიშვნელობის ესპანელი მხატვრის სალვადორ დალის მუზა რუსული წარმოშობის ქალბატონი გალა გახლდათ, რომლის სიყვარულშიც მხატვარი სიცოცხლის ბოლომდე იწვოდა, გალა მისთვის უკვდავება იყო. ყოველი დიდი ხელოვნება მუზების გარეშე წარმოუდგენელია. თემურ ბიბლიეშვილის მუზა, ქალბატონი ლილი, გალასგან განსხვავებით მხოლოდ მისი შემოქმედების მუზაა და სხვა არაფერი. მუზა, რომელიც თემურს შემოქმედებით სანყისებზე გამოუგზავნა უფალმა და ყოველი წარმატება თუ წარუმატებლობა მასთან ერთად გაიზიარა. როგორც ბატონმა თემურმა მიამბო, საქართველოს ძნელბედობის ჟამს, როცა ქვეყნად უღენობა, უწყლობა და შიმშილი მძვინვარებდა, ქალბატონი ლილი თავის შემართებითა და ენერგიულობით ჯარასავით დატრიალებდა გაყინულ სარეპეტიციო დარბაზში და მოცეკვავეებს შრომის წყურვილით ალანთებდა, მისი ქმედება ამოფრქვეულ ვულკანს ჰგავდა, სადაც ძალას, ენერგიას და საქმის სიყვარულს წინ ვერაფერი დაუდგება. ლილის წყალობით დარბაზი ყოველი კუთხით სანთლებით ნათდებოდა, თავად კი, ორი სანთლით ხელში იდგა დარბაზის შუაგულში და კელაპტარით იწვოდა მისი სული და შემართება.

ერთხელაც საქმით გართულს სანთლები ხელში ისე ჩაუდნა, რომ ვერაფერი გაიგო. ბატონმა თემურმა დამწვარი ხორცის სუნი იგრძნო, მივარდა, იქვე წყლით სავსე დოქს დასწვდა და ხელებზე გადაასხა. კანმა შიშხინი დაიწყო. მაშინ კი, ლილის ქალურმა სისუსტემ სძლია და გული წაუვიდა.

როგორც თემური ამბობს, ლილი საქმისთვის თავდადებული ადამიანია. თუ საქმეს სჭირდება, ასე უნდა იყოს და მორჩა! იმას აუცილებლად შეძლებს. მისთვის ნებსით თუ უნიბლიედ ნებისმიერი ჩინოვნიკის კარი ღიაა, ის ყველა გზას მიმართავს მიზნის მისაღწევად. დასჭირდება? — ფანჯრიდან შევა, ფანჯარას ჩაუკეტავენ? — ჭერიდან თოკით ჩავა და საქმეს მაინც გააკეთებს.

ლილი სწორედ, რომ თემურ ბიბლიეშვილის შემოქმედების ღერძია, მუზაა, მისი სიძლიერეა.



სამეგრელოში ბავშვი დაიბადებოდა თუ არა „ბებია ქალი“ მას ხელს შემოკრავდა ლოყაზე, გამოაცოცხლებდა თუ ახალშობილი ვერ სუნთქავდა, ფეხებით თავდაღმა დაიკავებდა, კიდურებზე მიატყამდა, სახეზე კი ცივ წყალს ასხურებდა, შემდეგ იგი ბავშვსა და დედას ორივეს გაასუფთავებდა.

ბავშვის ჯანმრთელობაზე ზრუნვა მისი დაბადებისთანავე იწყებოდა. „ბებია ქალი“ ბავშვს ნელთბილ წყალში დაბანდა, ვაჟი თუ იყო, ცოტა ღვინოს ჩაუმატებდა — ღვინის ამტანი დადგებო, გოგონას ვარდისფერ ფერ-უმარულს უსვამდნენ — ლამაზი გამოვაო; ერთი თვის განმავლობაში ნაბან წყალს სახლში ღვრიდნენ ახლო-მახლოს ან საწოლის ქვეშ — ავი სული რომ არ დაპატრონებოდა მას. ბავშვის ტანსაცმლის ნარეცხ წყალსაც ერთი თვის მანძილზე გარეთ არ გადაღვრიდნენ, ამბობდნენ: ღამე ცამ არ უნდა დახედოსო.

სამეგრელოში ბავშვი დაბადებიდან რამდენიმე ხნის გასვლის შემდეგ, იმის მიხედვით, თუ ვის როდის ექნებოდა ამის შესაძლებლობა, იმართებოდა „ხვამა“, ეს იყო იგივე „ფუძეში ხვამა“ (ფუძის დალოცვა). ამ დღეს ბავშვს ნერჩს, სახლის ფუძის მფარველს შეავედრებდნენ. ეს ლოცვა შეიძლება გადაეხადათ ბავშვის დაბადებიდან ერთი ან ორი თვის შემდეგ ან უფრო ადრეც. ხშირად კი იხდინენ „ლოგინობის პერიოდის“ გასვლის შემდეგ, ხალხში ასეთი რწმენა იყო: „ბავშვის დალოცვას“ თუ არ გადაიხდინენ, იგი კარგად ვერ გაიზრდებოდა; ასეთი გამოთქმაც იყო: „სი ხვამელი ვარექია ხათე ეკმირთუქიე“ (შენ რა, დალოცვილი არა ხარ, რომ ძირს ვარდებო?). „ბავშვის დალოცვის“ გადახდა მარხვის დღეებში, აგრეთვე ორშაბათს, ოთხშაბათს, პარასკევსა და კვირა დღეს არ შეიძლებოდა. დალოცვისას აუცილებლად

მოინვედნენ დედფანიას და ყველა იმ ქალებს, რომლებიც მშობიარობას ესწრებოდნენ. როდესაც დააპირებდნენ „ბავშვის დალოცვის“ გადახდას, ამის შემდეგ წინა დღით გააგებინებდნენ დედფანიას, მას იმ დღეს საჭმელი უნდა ეჭამა, ბავშვის, ე.ი. ფუძის დალოცვამდე. ჩვეულებრივ, დედფანია აჩქარებდა ლოცვის გადახდას. ვინაიდან მანამდე მას ხელი „განმენდილი“ არ ჰქონდა და ამიტომ თვითონ ვერც სანთელს ჩამოქნიდა და ვერც საკურთხს გააკეთებდა. თუ მაგალითად, ოჯახს არ ჰქონდა შეძლება და „ფუძის ლოცვის“ გადახდა არ შეეძლო, ე.ი. ვერ დაილოცებოდა, მაშინ დედფანია პურის მარცვლებს თვითონ წაიღებდა მელოგინესთან და ეტყოდა: „ხელი გამითავისუფლეო“. იგი პურის მარცვალს ლოცვით ამოუტარებდა ხელის მტევნებში მელოგინეს, რის შემდეგაც დედფანია ითვლებოდა განმენდილად.

ლოცვის დღისათვის კლავდნენ ქათამს, გოჭს, ან თიკანს. გოჭის დაკვლა სავალდებულო იყო, იმიტომ, რომ გოჭის თავი დედფანიასათვის უნდა მიერთმიათ. ამასთანავე, გამოაცხოვდნენ ხუთ კვერს, რომელშიც ჩადებული იყო საკლავის შიგნეული. დედფანიას ახვედრებდნენ ორ სანთელს, რომელსაც ვინმე მოხუც ქალს ჩამოაქნევინებდნენ და პურის მარცვლებს. იგი ნაკურთხი წყლით დაიბანდა ხელს, დაჯდებოდა პატარა სკამზე, დაიდგამდა აკვანს გვერდით და დედას დააჩოქებდა ჩალაზე. მას ერთმანეთზე მიტყუპებულ ხელის მტევნებში ამოუტანდა პურის მარცვალს და კვერებს. კვერები დედას უნდა შეეჭამა, ხოლო პურის მარცვლები რჩებოდა ოჯახში. ამ დღეს ბავშვს გააძრობდნენ ძველ გასახვევებს, დაბანდნენ და თეთრ მიტკალში გაახვევდნენ, თან ეტყოდნენ: „თეთრად ყოფილიყოს შენი საქმეო“. ამის შემდეგ დედფანია აანთებდა სანთელს, ანთებულ სანთელს

ბავშვის დედასა და აკვანს მარჯვნიდან მარცხნივ შემოავლებდა და დაილოცებოდა: „მორდედა ჯგირი ბოში მოორდაქ, ონჯლორე ვაიჭკომუდას“. სასახელო მორდედაქ ირკორი ჯგირი ქორუნდას“. (გაიზარდე კარგი ბიჭი, ან გოგო ყოფილიყავი, სირცხვილი არ გეჭამოს, სასახელო გაზრდილიყავი და ყველა კარგად გყოლოდეს); ან „ჩქიმი ხეში მუნათხუმას უფენბუდას, ათიას ქოოფედას“ (ჩემი ხელის მოკიდებული გამრავლებულიყოს, ათასი გამხდარიყოს), ან კიდევ: „ფუძე ნერჩი, ბედნიერი ქოოფედას, ძუძუ კიდირი ბედნიერი ქოოფედას, ბალანა ომირდუალე, მუთენი კიდი დო მიზეზი ვემეჩამუდას, ხოლო მორდოლედას, ჯანმრთელობა ქიმე უნაფუდას“ (ფუძე ბედნიერი იყოს, ძუძუმკერდი ბედნიერი ჰქონდეს, ბავშვი ღმერთმა გაგიზარდოს, არაფერი ნაკლი და მიზეზი არ მიცემოდეს, გაზრდილიყოს, ჯანმრთელობა ჰქონდეს). ბავშვის დალოცვას ვაჟსაც უხდიდნენ და ქალსაც. დალოცვის დღეს ძირითადი პირი იყო დედფანია, თამადაც კი ის იყო და მასთან ერთად ყველა ის ქალი, ვინც მშობიარობას ესწრებოდა.

„ბავშვის დალოცვა“ გამიზნული იყო იმისთვის, რომ ბავშვი ჯანმრთელი და დღეგრძელი გაზრდილიყო. ესახელებინა მშობლები და თავისი ქვეყანა და თითქოს დალოცვით უნერგავდნენ ყოველივე ამას მისი ცხოვრების პირველი დღეებიდანვე.

მეცნიერთაგან მრავალი შეხებია ბედის და ბედისწერის საკითხს, როგორც ა. ცანავა აღნიშნავს: „ხალხში გავრცელებული იყო რწმენა, რომლის მიხედვით ადამიანისათვის არსებობს ბედი, ცხოვრებას არეგულირებს ბედისწერა, რომელიც მას დაბადებისთანავე დაენერება. ასეთივე შეხედულება დასტურდება მსოფლიო ხალხთა მითოლოგიურ გადმოცემებში.

იმის ნათესაყოფად, რომ ქართული რწმენა-წარმოდგენა მსგავსია მსოფლიო ხალხთა რწმენა-წარმოდგენისა, შეგვიძლია დავასახელოთ ზღაპარი „მძინარე მზეთუნახავი“ 14 წლის ასაკში ხელში თითისტარი შეერჭოს მეფის ასულს და მოკვდეს“ ფერიებმა სიკვდილი დაძინებით შეუცვალეს, მაგრამ მთლიანად ვერ ააცდინეს ბედისწერა...

მსგავსი სიუჟეტები ყველა ერის ზღაპრებშია გავრცელებული და ქართული ზღაპრებიც მდიდარია ამ მხრივ. ხალხური ბედის „წერა-მწერალთა“ რწმენა ზოგადი მითოლოგიური ცნობიერების ერთი ნაწილია.

ბედის „წერა-მწერალთა“ ფუნქცია ქართულ ზეპირსიტყვიერებაში და ხალხურ ყოფაში (ეთნოლოგიური მასალის საფუძველზე) უახლოვდება ბატონების ფუნქციას და ახალშობილის

სადეობო რიტუალებსა და სადიდებელ ტექსტებში, წეს-ჩვეულებებსა და ფერხულებში, სააკვნო სიმღერებში დასტურდება მათდამი „მოფონების“, ანუ გულის მოგებისა და მოფერების სურვილი, ამ თვალთაზრისით საგულისხმოა ლექსიკური მარაგი, ეტიმოლოგიური ნიაღვრეები: ერთის მხრივ, ბედ-სვიანობა — სვე-ბედიანი — ბედ-სვიანი და ა.შ. მეორე მხრივ, ბედ-კრულობა — უ-ბედ-ური, ბედ-შავი (აქედან ბეჩავი) უ-ბედ-ო, ბედ-კრული და ა.შ.

ცალკე საკითხია ბედის „წერა-მწერალთაგან“ დაბადებისას განსაზღვრული მომავალი საბედო, ცხოვრების თანამგზავრი, რისგანაც უნდა იყოს ასევე დაკავშირებული ქართული ხალხური ტრადიცია აკვანში დანიშვნასა...

რწმენა იმისა, რომ ვისაც ბედის „წერა-მწერალი“ დაუნესებენ საბედოდ, მას მაინც ვერ ასცდება, ზემომოხსენებელ ეთნოლოგიური მასალაშიც ჩანს.

აკვანში დანიშვნის წესი უნდა მივიჩნიოთ ბედის „წერა-მწერალთა“ მორჩილების გამოხატულებად...

დაქორწინების დაგვიანება ქალისა და ვაჟისათვის „მორჩილების“ აუსრულებლობის შედეგად არის გააზრებული, რასაც კარგად გადმსცემს ორი ამგვარი შესიტყვება:

„ბედის შეკვრა“ და „ბედის გახსნა“.

მეუღლეობა — ერთი უღლის ქვეშ შედგომა, ერთი წრის არეში დადგომა, სახლი და ოჯახი ერთი წრეა, ხოლო მის გარეთ ყოველივე წარმოდგენილია უცხოოდ, არაშინაურად, წრის გარე-სამყაროდ...

...„ბედის შეკვრა“ და „ბედის გახსნა“ — ძაფისა და გორგალის გადანასკვადაც წარმოდგება, როგორც ეს შელოცვების რიტუალებში დასტურდება.

ყველა წარმოდგენით, „ბედის გახსნა“ და „შეკვრა“ „წერა-მწერალთა“ სურვილსა და ნებას უკავშირდება.

ბედის „წერა-მწერალთა“ კეთილმოსურნეობას, ხალხის რწმენით, განაპირობებს კოსმიური და ასტრალური სამყარო (მზე, მთვარე, ვარსკვლავები), ასევე წელიწადის დრო, ამინდი, დღესასწაულები, ის დრო-სივრცე, სადაც იბადება ბავშვი.

საინტერესოა „ბედისვარსკვლავის“ საზრისი, რასაც უძველესი რწმენა-წარმოდგენების კვალი დღემდე მოჰყვა ქართულ ზეპირსიტყვიერებაში; ბავშვი დაიბადება თუ არა, ცაზე მისი ვარსკვლავიც ჩნდება, ეს ვარსკვლავი ქრება როდესაც ადამიანი გარდაიცვლება...

„მეგრელთა წარმოდგენით, ბავშვი გაჩნდება თუ არა, მისი სახელობის ვარსკვლავი მაშინვე ცაზე მიეკერება, გარდაცვალების დროს კი ეს ვარსკვლავი ქრება, იშლება („ილასუ“). აქედან მომდინარეობს ტერმინი — „სი სახელი მოლასირი“

(შე სახელ ნაშლილო, ე.ი. გარდაცვლილო). მათ სწამთ, აგრეთვე, რომ ახალდაბადებულს უხილავი ხელით შუბლზე ეწერება თურამდენ ხანს იცხოვროს „სააქაოს“, რა ასაკში მოკვდეს და რა სახის სიკვდილით. უბედოდ, უდღეოდ მკვდარ კაცზე იტყვიან „უცვაშქარე“ — „ცვა“ — შუბლს ნიშნავს, „ჭრა“ — ნერას, „უ“ არ ქონების მანარმოებელი პრეფიქსია (ცხენი, უ-ცხენო), ე.ი. „უცვაშქარე“ ნიშნავს შუბლზე უნანეროს, უბედოს.

საინტერესოა ის ნივთები, ბედისწერის, გუნებ-განწყობილების გასაუმჯობესებლად რომ მოიაზრება: ეს არის ძვირფასი თვლები — მარგალიტი, ლალი, გიშერი, ოქრო-ვერცხლის ნაკეთობანი, ისეთი საოჯახო ნივთებიც, როგორცაა: ვარცლი და კიდობანი, ვერცხლის ფული, მარანი, სადაც პურ-ღვინოს და სხვა სანოვაგეს ინახავენ.

ფერთამეტყველება ტრადიციულად სამ ფერს მოიაზრებს-თეთრი, შავი და ნითელი.

შელოცვებში კარგად ჩანს ფეხმძიმობისას და ახალშობილობისას ამ ნივთებისა და ფერების საკრალურობა:

„ცხრა მულმა და მულისულმა კიდობანი შეკრა, შებეჭა, დრომდე ჩემი ფეხმძიმობაცა ჩემს მუცელში ბავშვი ამყოფე“. (ორსულის შელოცვა).

დაბადებამდე, ჯერ კიდევ მუცლადყოფნისას განსაკუთრებული მზურნველობა ორსულისადმი — სიმშვიდე, გარემომცველი სამყაროს ჰარმონია, ფერთა შერჩევა, საკვებისა და საქმიანობის რიგი აკრძალვები (სატირალში არ შეიძლება წასვლა, ჭირის სუფრასთან მისვლა და ა.შ.), გარდა დიდი სურვილისა ოჯახის წევრთაგან, რომ ახალშობილი იყოს ჯანსაღი, ქართული ეთნოლოგიური და ფოლკლორული მასალის მიხედვით, ვფიქრობთ, ერთგვარად გულისხმობს ბედის „წერა-მწერალთა“ გულისმოგების წადილს. იდუმალ შიშს მათი მსჯავრისადმი, სურვილს, აარიდონ ბავშვს ავი ბედისწერა.

ბედის „წერა-მწერალნი“ დაბადებამდე „უქმობენ“, მაგრამ ეს „უქმობა“ ალბათ ლოდინსაც გულისხმობს.

„წერა-მწერალნი“ ორსულ ქალს თავს დასტორიანებენ, მათი არგაბრაზების სურვილი იგულისხმება წეს-ჩვეულებებსა და ტრადიციათა აღწერილობაში.

ამგვარად, ბედის „წერა-მწერალთა“ მონათხრობის კანონიკა ქართულ ზეპირსიტყვიერებაში ქრისტიანობამდელი წარმოდგენების ნათელი სურათია და ბერძნული ტრადიციის „ფატუმს“ ჰგავს. გარეგნულად „ანგელოზი“ დაერქვა „ბედის-მწერალთ“. ხშირად ნათლია, ქრისტიე მონაწილეობს,

რათა შეცვალოს „წერა-მწერალთაგან“ დაწერილი ბედისწერა, მაგრამ ისიც უძღურია და ვერ იფარავს ბავშვს უბედურებისაგან, ვერ აუქმებს ბედისწერას...

როგორც თ. სახოკია წერს: „ყოველ ქალს, ვისაც დროებით ძუძუ უწოვებია გაზრდილისათვის, შემდეგში უფლება აქვს დაიჩემოს ნათესაობა მისსა დამ ის დროებით გაზრდილს შორის, რადგან ამ უკანასკნელმა ამ ქალის ძუძუს კბილი დაადგა; აქ მთავარი მნიშვნელობა აქვს თვით კბილის დადგმის ფაქტს“.

ქალს თუ ბევრი რძე ჰქონდა, გამოიწველიდა და ზედმეტ რძეს უსათუოდ ნაცარში შეაქცევდა, სხვაგან არ შეიძლებოდა. აქაც ბავშვის კვება ნორმირებული არ იყო. ძუძუს წოვებისას ბავშვის ტირილი საყურადღებოა, რამდენჯერაც იტირებდა, იმდენჯერ აწოვებდნენ და ხშირად იგი ძუძუზე იძინებდა. კვების ასეთი რეჟიმი დასტურდებოდა თითქმის მთელ სამეგრელოში.

სამეგრელოში, ისევე როგორც მთელ საქართველოში, დედა ბავშვს საკმაოდ დიდხანს, თითქმის 3-4 წლამდე აწოვებდა ძუძუს. ფიქრობდნენ, ბავშვი, რაც უფრო მეტ ხანს იკვებებოდა დედის რძით, მით უფრო ჯანმრთელი იქნებოდა. როდესაც დედა ჩათვლიდა, რომ ბავშვს უკვე შეეძლო ჩვეულებრივი საჭმლით კვება, იგი მას ძუძუს წოვებას ატოვებინებდა. ბავშვი, ძუძუს რომ აღარ მიკარებოდა, ძუძუს თავზე წაისვამდა კვანარახს, ნალველს, ქინაქინს, წინაკას, წლის თავზე დედა ცდილობდა ბავშვისათვის ძუძუსთან ერთად, დამატებითი საკვების მიცემას. აჭმევდა თაფლის ფაფას, ძროხის ან თხის რძეში, თხის რძე უფრო თხელი იყო, მოსანელებლად ადვილი და ამიტომ უკეთესია ძროხის რძესთან შედარებით), მესამედ წყალს ურევდა და ფაფას უკეთებდა; ასე თანდათანობით გადაჰყავდათ ბავშვი საერთო კვებაზე.

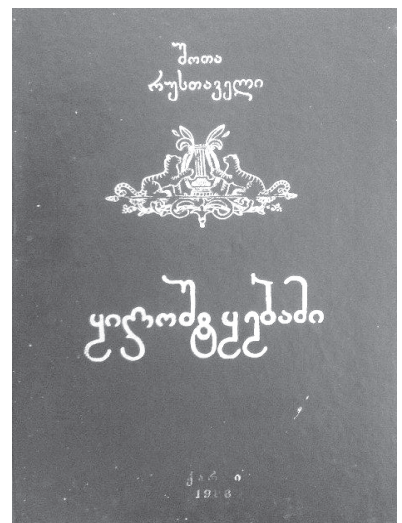
სამეგრელოში ბავშვს თმას პირველად ერთი წლის შემდეგ შეჭრიდა დედა, მამა ან მამიდა და თან დააყოლებდა: „ჩქიმ(ი) მაგირძა, ჩქიმ(ი) მამხვა, ურა ცხენიში ობორკალი: (და სამჯერ გაიმეორებდნენ) („ჩემი სიმსხო, ურა ცხენის საბორკავი, ე.ი. თმა ასეთი გრძელი და სქელი გაგეზარდოსო. შეჭრილი თმის ნაწილს დედა ინახავდა, დანარჩენს თუთის, ნიგვზის, ბლის და ტყემლის მოზრდილი ხის ძირში ჩაფლავდნენ, თან ამბობდნენ: ასე გაზრდილიყოს და ბედნიერი ყოფილიყოს ჩემი შვილიო. შეჭრილი თმის დანვა არ შეიძლებოდა — ბავშვს თმა აღარ გაეზრდებოდა.

გაბრიელა შამდუხ ნომიკი



კაკა ჟვანიას თარგმანი პირველად კონსტანტინე პაპსაშუკიძემ წაიკითხა

გავშვობაში ბაბიაჩემისგან სხირად მსმენია შოთა რუსთაველის აფორიზმაზი მებრულად. საიდან იცნ-მეთქი, რომ ვკითხა, მიპასუხა, კაკა ჟვანიამ თარგმნაო. ჩემი დაინტერესება ამაზე შორს „ვეფხისტყაოსნის“ მებრული თარგმანით, არ წასულა. დღეს კი, თარგმანითაც დაინტერესდი და მისი ავტორიტაც, თარგმანს, რაც შეეხება, მისი ავკარგინაოზა მკითხველმა განსაჯოს, მთარგმნელზე კი მისი შვილიშვილი, ვახში ჟვანია გვესაუბრება.



— ბაბუაჩემი კონსტანტინე (კაკა) ჟვანია, ნამდვილად კოლორიტული ფიგურა იყო. მას მთელი ზუგდიდი და სამეგრელო იცნობდა. გამოირჩეოდა შესანიშნავი გარეგნობით, ლამაზი სიტყვა-პასუხით, სხარტი გონებით, კარგი ლექსის თქმა იცოდა. დღესაც ბევრმა იცის მისი აფორიზმები, რომელიც ერთ დროს ხელნაწერის სახითაც ვრცელდებოდა. ყველაფერ ამის მიღმა იყო მაღალი ინტელექტი. ბრწყინვალედ იცოდა რუსული (კლასიკური რუსული) ენა. კარგად იცნობდა ქართულ, რუსულ და ევროპულ ლიტერატურას. საკმაოდ მდიდარი ბიბლიოთეკაც ჰქონდა.

კაკა ჟვანია 16 წლის განმავლობაში (1894—1914წწ.) სკოლის დირექტორი იყო. ამ სკოლას „ჟვანიას სკოლას“ ეძახდნენ. მისი მოსწავლეები იყვნენ: ნიკოლოზ ანთელავა, კოტე გრიგოლია, ილია ვეკუა და სხვები. იმ დროს, მოგეხსენებათ, „როზგი“ ყველა სკოლაში იყო მიღებული, როგორც აღმზრდელითი სისტემის ერთ-ერთი ელემენტი. „ჟვანიას სკოლა“ ამ მხრივ ჰუმანურობით გამოირჩეოდა — „როზგი“ მასთან აკრძალული იყო.

ბაბუა მშვენივრად მღეროდა ქართულ, მეგრულ ხალხურ სიმღერებს. მე მახსოვს მისი გურული ურთულესი პოლიფონიური სიმღერის შესრულება.

კინი გეგეჭკორი, ცნობილი ლოტბარი, ბაბუაჩემის სახლში

გაიზარდა და პირველი გაკვეთილებიც ბაბუაჩემისგან მიიღო. ძუკუ ლოლუა, კირილე პაჭკორია — კაკას მეგობრები იყვნენ. მათ 1914 წელს ჩაატარეს ქართული ხალხური სიმღერების პირველი ფესტივალი ზუგდიდში. ჟიურის წევრები (ზემოთ დასახელებული პიროვნებები) ბოლო დღეს მაყურებლის წინაშე თავადაც წარსდგნენ.

1914 წ. დაიწყო I მსოფლიო ომი. 1915 წ. კაკა ჟვანია რუსის ჯარში, როგორც განათლებული კაცი, ექვსთვიან კურსებზე გაუშვეს და ოფიცრის წოდება მიანიჭეს. შემდეგ კაპიტანი გახდა. მსახურობდა თურქესტანის 29-ე ქვეით პოლკში. მონაწილეობა მიიღო ოთხ დიდ ბრძოლაში, ოთხჯერ დაიჭრა, გამოჩენილი მამაცობისათვის სხვადასხვა ორდენები მიანიჭეს, იყო წმ. გიორგის ჯვრის კავალერი. 1916 წელს ტყვედ ჩავარდა. 1918 წელს მეფის ოჯახის მცდელობით იგი 9 ტყვე გერმანელ ოფიცერში გაცვალეს. ერთ-ერთ ფრონტის მთავარსარდალს, ბაბუაჩემს რომ აჯილდოვებდა, უთქვამს: „იქ, სადაც თუნდაც ერთი ქართველი

ოფიცერია, დარწმუნებული ვარ, ის სამხედრო შენაერთი აუცილებლად დიდ წარმატებას მიაღწევს-ო“.

ტყვეობიდან დაბრუნებული, მოსკოვში, ლეფორტოვის საავადმყოფოში გაატარეს კომისიაზე და დაადგინეს, რომ დაკარგული ჰქონდა შრომისუნარიანობის 90 პროცენტი. ამდოკუმენტით და ჩინმედლებით ჩამოვიდოდა იგი საქართველოში. სენაკში მას დახვედრია უჩა დადიანი, რომელმაც მუხლზე დაუჩოქა თურმე, ხელზე ეამბორა და უთხრა: ეს ამბორი გადაეცი დედაშენს, რომ სამეგრელოს ამისთანა შვილი გაუზარდაო.

ომიდან დაბრუნებულს მენშევიკურმა მთავრობამ შესთავაზა აფხაზეთში, სოხუმში, სასაზღვრო ჯარების ხელმძღვანელობა. მას სულ 80 კაციანი რაზმი ჰყოლია. 1921 წელს, როცა წითელი არმია შემოვიდა საქართველოში, კაკა ჟვანიამ დიდი გმირობა ჩაიდინა, რომელიც საზოგადოებისთვის უცნობია და ისტორიკოსების კვლევის საგანი უნდა გახდეს. გეტყვით მხოლოდ, რომ ენგურის სანაპიროზე კაკა ჟვანიამ თავისი მცირერიცხოვანი რაზმით ისეთი თავზარდამცემი მარცხი მიაყენა რიცხვობრივად ბევრად მეტი წითელ არმიას, რომ მთელი ორი კვირით მათი შემდგომი წინსვლა შეაჩერა. ამის შესახებ ბაბუა საერთოდ არ ლაპარაკობდა (როგორ ილაპარაკებდა, როცა 1924, 1937 წლების რეპრესიებს ბენვზე გადაურჩა. 1952 წ. „მეგრელთა საქმესთან“ დაკავშირებითაც სასწაულებრივად გადარჩა), ეს ამბები მეც გვიან გავიგე მისი მეგობრებისგან.

ეს, რაც შეეხება კაკა ჟვანიას, როგორც პიროვნებას, მოქალაქეს, მეომარს, როგორც „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელზე რას გვეტყვით, როდის და რა მიზნით თარგმნა?

— ბაბუაჩემი 1973 წელს გარდაიცვალა, როცა მე 27 წლის ვიყავი. ამდენად, კარგად მახსოვს, როგორ ითარგმნა „ვეფხისტყაოსანი“. 1861 წელს, როცა ბაბუა 83 წლის გახლდათ, დაიწყო აფორიზმების თარგმნა გართობის მიზნით (საერთოდ, ღრმა სიბერეშიც ძალიან უყვარდა წიგნების კითხვა). მერე ტექსტზე გადავიდა, ჯერ დასაწყისი თარგმნა, არ მოეწონა, შემდეგ სხვა სტროფი თარგმნა, რომელიც მოეწონებოდა,

იმას თარგმნიდა. მერე მიჰყვა და მიჰყვა. როდესაც სტუმრები მოდიოდნენ, ბაბუა თავის ნათარგმნ სტროფებს უკითხავდა მათ. სტუმრებს ძალიან მოსწონდათ და გაგრძელებას სთხოვდნენ. ბაბუამაც გადაწყვიტა მთლიანად ეთარგმნა ეს შესანიშნავი პოემა. თან 1966 წელი ახლოვდებოდა, როცა მთელი მსოფლიო აღნიშნავდა შოთა რუსთაველის დაბადებიდან 700 წლისთავს და ამ თარიღისთვის უნდოდა დაემთავრებინა თარგმნა.

მართლაც, ამ დროისათვის მან დაასრულა თარგმნა. მას მერე 7 წელიწადი იცოცხლა და მთელი ამ ხნის განმავლობაში ხვეწდა, „აშალაშინებდა“ ტექსტს.

სხვათა შორის, ერთ-ერთი პირველი, ვინც მეგრული თარგმანი წაიკითხა, იყო კონსტანტინე გამსახურდია, რომელთანაც ბაბუა მეგობრობდა. მახსოვს, ერთხელ თქვა: კონია შემპირდა „ვეფხისტყაოსნის“ დაბეჭდვასო.

„ვეფხისტყაოსანს“ რომ თარგმნიდა, მას ბრწყინვალედ ესმოდა, რომ მეგრული არის დიალექტი, კოლხური და ამავე დროს საყრდენი ენა, ურომლისოდაც ქართული ენა ბევრს ნააგებდა (დღეს ამ აზრს ბევრი მეცნიერი იზიარებს). დარწმუნებული იყო, ის მეგრული სიტყვები, რომელიც თარგმანში იყო გამოყენებული, აუცილებლად გამოადგებოდა მომავალ თაობებს. — „რაც შეეხება თარგმანის მნიშვნელობას, მე მგონი, მეგრული სიტყვის ლექსის მოყვარულთა გარკვეულ ესთეტიკურ სიამოვნებას მინიჭებს, ხოლო ბევრი რამ საინტერესო და ღირშესანიშნავი შეიძლება აღმოაჩნდეს“ (კაკა ჟვანიას წინასიტყვაობა).

დასაუბრა ამრიტა ჯანაშია



ზუგდიდელი უხუცესები

მარცხნიდან: კაკა ჟვანია, კინი გეგეჭკორი, გვანჯი ჩიქოვანი



ისტორიულ-გეოგრაფიული ურბანოგრაფიული სამეგრელოში სერბი მაკალათია

დასავლეთ საქართველოში, კოლხეთის შუაგულ დაბლობზე, აბაშის რაიონში მდებარეობს ერთ-ერთი ლამაზი და ისტორიული სოფელი — სუჯუნა. ქალაქ აბაშიდან ის 6 კმ-თაა დაშორებული. ზღვის დონიდან 20 მ. სუჯუნის თემში შედის სოფლები: სუჯუნა, ენერი, წალიკარი. მოსახლეობა შეადგენს 2320 სულს. სუჯუნის ისტორიული ფესვები შეიძლება მოვიძიოთ ძველკოლხური, ანტიკური ხანიდან. სწორედ ამ ადგილებში მოიაზრება ძველ ქართველ ტომთა უდიდესი გაერთიანება კოლხა, რომელიც მოგვიანებით ჩრდილოეთიდან შემოსული ურარტუელი კიმერიელების შემოსევამ დაშალა და გაანადგურა. მანამდე კი, კოლხას ბრწყინვალეობა და მატერიალური კულტურის მრავალფეროვნება ძველბერძნულ მითოლოგიაში აისახა. მართალია, არგონავტების მოგზაურობამ კოლხეთის სამეფოში თქმულების სახით მოაღწია, მაგრამ მას, როგორც ერთ-ერთ პირველწყაროს, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს კოლხეთის ისტორიული წარსულის შესასწავლად. ცნობილი ისტორიკოსის, პროფესორ სერგი მაკალათიას კვლევით „...ძველი კოლხეთი გეოგრაფიულად მდებარეობდა შავი ზღვის ნაპირას, დღევანდელ დასავლეთ საქართველოში. საკუთრივ კოლხეთი, მისი ვინრო ეთნიური მნიშვნელობით, ეწოდებოდა რიონის ხეობას და უმთავრესად შეიცავდა დღევანდელი სამეგრელოს ტერიტორიას. პოლიტიკური ძლიერების პერიოდში, კოლხეთი მოიცავდა მდინარე ჭოროხის ხეობას, ე.ი. ლაზისტანს, აჭარას და გურიას, აგრეთვე ენგურის ხეობას, ე.ი. აფხაზეთის ტერიტორიას. კოლხების ძლიერების ხანაში V-I ს. ძვ.წ. აღ. მთელ მხარეს ბერძნები „კოლხიდას“ უწოდებდნენ. მისი საზღვრები იყო: აღმოსავლეთით ლიხის მთა, დასავლეთით შავი ზღვა, ბიჭვინთიდან ტრაპიზონამდის. სტრაბონის ცნობით, ფაზის მდინარის პირად მდებარეობდა ქალაქი იმავე სახელისა

(ფაზის ქალაქი). მდინარე ფაზისს (რიონს) ერთვოდა ბოასი (ყვირილა), ჰოპპოსი (ცხენისწყალი) და გლავკორი (ტეხური). გარდა ფაზისისა, კოლხეთში მოედინებოდა ჭოროხი და ენგური, თავიანთი შენაკადებით. ...მეგრელები კოლხების უშუალო მემკვიდრენი არიან. ისტორიულ-პოლიტიკურ მოვლენებთან დაკავშირებით, სამეგრელო იცვლიდა თავის გეოგრაფიულ — პოლიტიკურ სახელწოდებას. უძველეს დროში მას ეწოდებოდა „კოლხიდა“ ან კოლხეთი, საშუალო საუკუნეების ადრინდელ პერიოდში „ლაზიკა“ ან ეგრისი, შემდეგ ოდიში და ახლა იგი ცნობილია სამეგრელოს სახელწოდებით, ამიტომ სამეგრელოს ისტორიაც იყოფა სამ მთავარ პერიოდად: კოლხეთისა, ლაზიკ — ეგრისისა და ოდიშ — სამეგრელოსი.” (ს. მაკალათია. „სამეგრელოს ისტორია და ეთნოგრაფია“. თბ., 1914 წ.). როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, დასავლეთ საქართველოს ბერძნები „კოლხიდას“ — კოლხეთს უწოდებდნენ, ადგილობრივ კი მას ეგრისი ერქვა. ეგრისი ლეონტი მროველის (X ს.) გადმოცემით, მეგრელების მითიური წინაპრის — ეგროსისაგან უნდა იყოს წარმოშობილი: „პირველად ვახსენოთ ესე, რამეთუ სომეხთა და ქართველთა, რანთა და მოვაკანთა, ჰერთა და ლეკთა და მეგრელთა ამა ნათესავთა ერთი იყო მამა სახელით თარგამოს. ესე თარგამოს იყო ძე თარშისი ძის წული იაფეთისი ნოეს ძისა.“ თარგამოსს ჰყოლია რვა გმირი შვილი: ჰაოსი, ქართლოსი, ბარდოსი, მოვაკან, ლეკ, ჰეროს, კავკას და ეგროსი. „...ეგროსსა მისცა ქვეყანა ზღვის ყურისა და უჩინა საზღუარი აღმოსავლით მთა ლიხი, დასავლით ზღუა. ხოლო ამან ეგროს ალაშენა ქალაქი და უწოდა სახელი თვისი ეგრისი, ან მას ადგილსა ჰქვიან ბეღია.“ („ქართლის ცხოვრება“). რიონისპირეთში, სადაც კოლხთა, ანუ მეგრელთა მრავალი დაბა — ქალაქი იყო მაშინ, მუხერისს,

ანუ სამოქალაქოს უწოდებდნენ. როგორც ივ. ჯავახიშვილი „ქართველი ერის ისტორიაში“ აღნიშნავს, გუბაზ მეფის ბრძოლა სპარსელების ლაზიკიდან ანუ ეგრისიდან გასაძევებლად 549 წელს, სწორედ მუხერისთან მომხდარა. „მეორე დღეს გაქცეულებს დაედევნენ და იბერიის საზღვრამდე სდიეს. აქ ლაზების ერთი რაზმი მონაპირედ დააყენეს, რომ საზღვარი დაეცვათ და სპარსელები ლაზიკაში არ გადმოეშვათ. თვითონ კი ძღვევამოსილნი შინ დაბრუნდნენ... სპარსეთის მეფემ 550 წელს სარდალი ხურიანე დიდძალი ჯარით გამოუშვა ლაზიკაში, რომელიც მუხერისის ხეობაში, ცხენისწყლის ნაპირას დაბანაკდა.“ (ივ. ჯავახიშვილი, „ქართველი ერის ისტორია“, წიგნი I, თბ., 1979 წ.). მუხერისის ხეობა, სავარაუდოდ, მდებარეობდა მდინარე ცხენისწყალსა და რიონს შუა. მას რიონი სამხრეთ-აღმოსავლეთით საზღვრავდა. მთელს ლაზიკაში მუხერისი (მუხურისი, მოხერისი, მოხირისი, მოხურისი, მოხორისი) განთქმული იყო თავისი სიმდიდრით. პროკოპი კესარიელის (VI ს. I ნახ.) გადმოცემით: „მოხირისი ერთი დღის სავალზეა არქეოპოლისს დაშორებული და შეიცავს მრავალს მჭიდროდ დასახლებულ სოფელს. კოლხიდის მინა-წყალზე ის საუკეთესო მხარეს წარმოადგენს: ღვინოც კარგი მოდის და სხვანაყოფნიც კი კარგად ხარობენ, თუმცა ლაზიკის სხვა ადგილებზე არ შეიძლება ეს ითქვას. ამ მხარეს ჩამოუდის ერთი მდინარე, სახელად რეონი (რიონი). მის ნაპირებთან ძველადვე კოლხებს აუგიათ ციხე, რომელსაც კოტიაიონს უწოდებენ ელინური ენით. ამჟამად მას ლაზები ქუთათისს ეძახიან“. (პროკოპი კესარიელი, „გეორგიკა“, ტ II, 1943 წ.). ამასთან დაკავშირებით, საინტერესოა ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის მერი ინაძის გამოკვლევა კოლხთა ძირითადი სატომო ბირთვის ადგილ-სამყოფელის შესახებ, კოლხეთის სამეფოს ჩამოყალიბების წინა ხანაში: „კოლხთა ძირითადი ბირთვის ხელში, ამ დროს აღმოჩნდა ქვეყნის ყველაზე ნოყიერი და ბუნებრივი რესურსებით მდიდარი მიწები, სახელდობრ, მდ.რიონის გაყოლებით და მის ჩრდილოეთით მდებარე ტერიტორია, ქალაქ ქუთათისის სანახებიდან ზღვამდე. (ეს ტერიტორია მოიცავდა პროკოპი კესარიელთან მოხსენიებულ მოხირისის დიდ ნაწილს)... ამ მდიდარი მფლობელობის საფუძველზე, აღმოცენდა კოლხეთის მეფის ხელისუფლებაც (ძვ.წ. VI ს-ის მეორე ნახევრიდან). აქედანვე უნდა მომხდარიყო ამ ქვეყნის გარშემო მდებარე მიწების, ეთნო-ტერიტორიული და სამეურნეო ერთეულების შემომტკიცება-შემოკრება და შემდეგ მათი კოლხეთის სამეფოს საგამგეო ოლქებად

ჩამოყალიბება. მდინარე რიონის ქვემო და ზემო წელით შემოსაზღვრული მხარე რომ კოლხთა სამეფო სახლის ძირითადი და უძველესი საკუთრება უნდა ყოფილიყო, ამის დასტურია ლეონტი მროველთან („ფარნავაზის ცხოვრებაში“) დაცული ის ცნობაც, რომ ფარნავაზის მიერ დასავლეთ საქართველოზე ქართლის პოლიტიკური გავლენის გავრცელების შემდეგ, როცა ქუჯის შემოეცალნენ ქვეყნის საგამგეო-ადმინისტრაციული ოლქები, მას საერისთაოდ დარჩა მხოლოდ მდ.რიონიდან ეგრისწყლამდე და ზღვამდე მდებარე მინა-წყალი. ქუჯის ეს ეგრისად წოდებული „საერისთავო“ ტერიტორიულად ემთხვევა წინაანტიკური ხანის კოლხთა ნამყვანი სატომო ბირთვის ადგილ-საცხოვრისს — „კკტაის მინას“. აქ მდებარეობდა ამ ქვეყნის მთავარი ქალაქი „კკტაია“ და აქვე, ამ მინა-წყლის შუაგულში, მდინარე ტეხურის ნაპირზე ქუჯიმ ააგო ციხე-გოჯი არქეოპოლისი, კოლხთა სამეფოს მეორე დედაქალაქი... ეჭვი არ არის, რომ მინა, რომელსაც ფარნავაზი უტოვებს ქუჯის და სადაც ქუჯი თვითონ აგებს ციხეს — პოლიტიკური ძალაუფლების ამ სიმბოლოს, მისი საკუთრებაა, მისი მამაპაპისეული მამულია და ამდენად, სამეფო დომენიც აქ არის.“ (მერი ინაძე, „ძველი კოლხეთის საზოგადოება“. თბ., 1994 წ.). თუ თავს არ შეგანყენთ, მცირეოდენ ლირიულ გადახვევას გავაკეთებ, ჩვენს შორეულ წინაპართან — ქუჯისთან დაკავშირებით. ჯერ კიდევ მონაფეოებისას, როდესაც პირველად შევავლე ხელი „ქართლის ცხოვრების“ ფოლიანტებს და ბუნდოვანი ლაბირინთებით გზა გავიკვლიე ლეონტი მროველის „ჰამბავი მეფეთას“ ქვეთავებში, ჩემთვის ერთ-ერთი პირველი საამაყო ისტორიული პიროვნება ეგრისის მმართველი ქუჯი გახდა. როგორც ვიცით, ძვ.წ. აღ. III საუკუნეში, მეფე ფარნავაზმა, ეგრისის ერისთავი ქუჯი შეარჩია ყველაზე სანდო დასაყრდენად, რომ პირველი გაერთიანებული ქართული სახელმწიფო შექმნა. სიზმარში ნანახი და შემდეგ ნაპოვნი ხვასტაგის (განძის) განკარგვა ფარნავაზმა სწორედ ქუჯის ანდო: „ვიყვნეთ ჩვენ ძმა და ვიხმაროთ ჩვენ ხვასტაგი იგი ორთავე. გამოუჩნდეთ ჩვენ მტრად აზონ ერისთავსა, და სვემან ჩვენმან გვცეს ჩვენ ძღვევა კეთილი.“ თვითონ მიდის ქუჯისთან ეგრისში და თან დედა და დაც მიჰყავს, რომ მშვიდობიანად ჰყავდეს და სთხოვს მოკავშირეობას. ქუჯი კი ეუბნება: „შენ ხარ შვილი თავთა მათ ქართლისათა, და შენ გმართებს უფლობა ჩემი. ან ნუ შურობ ხვასტაგსა შენსა, რათა განვამრავლეთ სპანი. და უკეთუ მოგვეცეს ძღვევა, შენ ხარ უფალი ჩვენი და მე ვარ მონა შენი...“ ალბათ, მსოფლიო თვალსაწიერზე ძნელად თუ მოიძებნება მსგავსი

მაგალითი, მსგავსი თავმდაბლობა მიწყვიტა ტახტ-მაძიებელ ხელმწიფებათა შინა. მაგრამ ეს ხომ „მაღალთა თავმდაბლობაა ოდით და ოდით“. დაუბრუნდეთ ისევ ძველი კოლხური ისტორიის კვლევებს. კოლხეთის მოსახლეობა ეკუთვნოდა ქართველთა ტომის სამ შტოს — კოლხებს, რომელშიც შედიოდნენ მაკრონები (მეგრელები) და ჭან-ლაზები, აფშილ-აფხაზებს და სვანებს. ძველ კოლხეთში საკმაოდ დანიშნულყოფილი ყოფილა საზოგადოებრივ — კულტურული ცხოვრება. კლასიკოსი მწერლები აქებდნენ კოლხეთის სტუმართმოყვარეობას. კოლხები დიდ დახმარებას უწევდნენ, თურმე, ზღვის ღელვისაგან გადარჩენილებს — ფულით, სურსათის მიწოდებით, თუ სხვა საშუალებებით... საინტერესო ცნობებს იძლევა V-VI საუკუნის ბიზანტიელი მწერალი აგათია სქოლასტიკოსი დამოუკიდებლობის არმქონე ლაზების პოლიტიკურ გამჭრიახობასა და გულადობაზე: „ძლიერსა და მამაც ტომს წარმოადგენენ ლაზები და სხვა ძლიერ ტომებზე მბრძანებლობენ, შესაძლებელია, არც თუ ისე უსაფუძვლოდ. იმ ტომებს შორის, რომელიც სხვა სახელმწიფოს ექვემდებარებიან, მე არ მეგულება არც ერთი სხვა ესოდენ სახელგანთქმული და მორჭმული, როგორც თავისი სიმდიდრის სიუხვით, ისე ქვეშევრდომითა სიმრავლით, როგორც მიწა-წყლის სიჭარბით და მოსავლიანობით, ისე ხასიათის სილამაზითა და სიცქვიტით. იმ დროს, როდესაც წინანდელ მაცხოვრებლებს ამ მხარისას სრულიად არ სცოდნიათ ზღვის დადებითი თვისებები, წარმოიდგინეთ, არც კი გაეგონათ ხომალდის სახელი მანამდე, სანამ მათთან არგოს ნავი მოვიდოდა. ახლანდელი მცხოვრებლები დასცურავენ კიდეც, რამდენადაც შესაძლებელია, და ვაჭრობაშიც ნახულობენ დიდ სარგებლობას. ისინი უკვე არც ბარბაროსები არიან და არც ბარბაროსულ ცხოვრებას ენევიან, არამედ, რომაელებთან კავშირის წყალობით, თავიანთი ცხოვრებისათვის სახელმწიფოებრივი და კანონის სახე მიუციათ.“ როგორც ამ ამონაწერიდან ჩანს, სქოლასტიკოსი კარგად იცნობდა ქსენოფონტეს (V-IV ს. ძ.წ.) და არიანეს (II ს. ახ.წ.) ნაშრომებს კოლხეთის შესახებ, სადაც ისინი კოლხებს „ბარბაროსებს“ და „ჩამოქვეითებულებს“ უწოდებენ, თუმცა სხვა მოგზაურ-მკვლევარები ამ მხარეს „ლითონმრავალ“, „განვითარებულ“ და „ძლიერ“ ქვეყნად მოიხსენიებენ. ასეა თუ ისე, ჟამთააღმწერლები ხშირად ურთიერთგამომრიცხავ მოსაზრებებს გამოთქვამენ. ძნელი სათქმელია, ასეთი განსხვავებული სურათები რა მიზეზით შეიძლება აიხსნას, მაგრამ ფაქტი ერთია: ყველა თავისი განწყობით,

იმდროინდელ, კონკრეტული მოვლენის დროს მომხდარს და ნანახს აღწერს. ჩვენი ისტორია კი სავსეა ავბედითი დღეებით, წლებით და საუკუნეებით. ცეცხლითა და მახვილით ჩვენს მამულს შემოსეული მომთაბარეების, ურჯულოების ხოცვა-ჟლეტას, გადანვა-განადგურებას სასწაულებრივად გადარჩენილი ქართველი ხალხი კიდეც კარგად ახერხებდა ფეხზე დადგომას და განვითარებას. ამაში კი მთელს დასავლეთ საქართველოს შავი ზღვა (პონტოს ზღვა) და მასთან ერთად მდინარე რიონი (ფაზისი) უდიდეს დახმარებას უწევდა. მათი სტრატეგიული მნიშვნელობა ვაჭრობის განვითარებაში, ნაოსნობასა და მიწათმოქმედებისათვის ნიადაგის განოყიერებაში გამოიხატებოდა. „...ცხენისწყლისა და რიონისკენ არს საჭილაო, სამიქელაო და არს ადგილი ესე ფრიად ნაყოფიერი ყოვლითვე. პირუტყვი მძოვარ არიან ზამთარ-ზაფხულ, ფრინველნი ურიცხვნი, თევზნი არასადა თვინიერ რიონისა, კირჩხიბი მრავალი...“ (ვახუშტი ბატონიშვილი, „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“, თბ., 1973 წ.). დასავლეთიდან აღმოსავლეთისაკენ სწორედ ამ გზით მიემართებოდნენ უცხოური საქონლით დატვირთული გემები და ნავები. ამ ადგილების ისტორიულ — გეოგრაფიული რარიტეტების უკეთ გარკვევისა და მასთან ერთად სუფუჯის ძველი ისტორიის საფუძვლიანი შესწავლისათვის, ვფიქრობ, აუცილებელია მოვუსმინოთ ამ საკითხებში მეტად კომპეტენტურს, სამეგრელოს ისტორიისა და ეთნოგრაფიის დამამრავალ მკვლევარს, „სამეგრელოს მინდიას“, მარტვილის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დამაარსებელს და სიცოცხლის ბოლომდე მის უცვლელ დირექტორს, ცნობილ მეცნიერსა და მწიგნობარს გივი ელიავას: „...რიონისპირეთი ხასიათდება ნაყოფიერი ნიადაგით, სადაც საუკუნეების განმავლობაში კოლხები და ლაზები მარცვლეულ კულტურებს თესავდნენ, ინტენსიურ მიწათმოქმედებას ეწეოდნენ. ითესებოდა ღომი, ფეტვი, ბრინჯი, სელი და კანაფი. დუღდა სამოქალაქო ცხოვრებაც. აქ გადიოდა „ჯვეში შარები“ — ძველი სახმელეთო გზები ფოთი-ქუთაისისა და ციხისძირ-ჭყონდიდისაკენ. ეს გზაჯვარედინი ერთმანეთს კვეთდა შუაქალაქში, რომელიც ამ გზათა თავშესაყარს და მის მნიშვნელოვან ცენტრს წარმოადგენდა. ამ გზის გასწვრივ მდებარეობდა ძველი სამდინარო გზა ფაზისზე (რიონზე) — ე.წ. ინდოეთის სავაჭრო გზა, რომელიც მტკვრის ხეობით ჩადიოდა კასპიის ზღვაში და იქიდან ინდოეთისაკენ მიემართებოდა...

(ბაბრქელაშა შამდუხ ნოშიაშვილი)

უროთა

ნიუნენიანიკა

დიოსკურია



წყალქვეშა ზღაპარს ქამი ლოკავს ქვამარილივით
 და უცნო ხილვებს ღანდებივით გააქვთ ლივლივი.
 კუს ბაკნებია ახორხილი თუ ქვიტკირია,
 ერთმანეთზე რომ ფიჭასავით ჩაუკირიათ?
 ეს დაქანგული ჯაჭვია თუ მზის ქერჭვია?
 ზღვისქვეშ დამარხულს აღსასრული ცის ქვეშ ვრჩია.
 ბნელ ჯურღმულებში ოქროს თევზი გაიკამეტებს
 და განანათებს ქვირითივით დაერილ მონეტებს.
 ლაზის შუბივით წამანული ცისე წოწოლა
 გაფოფრილია ბალახების უვითელ კოცონად.
 ქვიშად დაქნილა უამრავი ცისე-ტამარი,
 ტალღებისაგან ბლუჯა-ბლუჯა დანატანად.
 აქა-იქ ფსკერი აღივსნება და, როგორც ჟრჟოლა,
 წყალქვეშა წიადს ფოსფორული ციაგი კონაფს.
 ანათებს ელვა მარჯნის ტყეებს, ქედებს ცარცოვნებს,

შენ, ზღვის ფსკერზედაც - სიკვდილშიაც,
 ვსედავ, აზროვნებ!
 ფსკერზე მარხია საიდუმლოს ვერგამეტებით
 სხოს ტყავის მძიმე გრავნი ლები, ზერგამენტები...
 ანძის ნატესი, ხმლის ნატესი, გუთნის ნატესია
 ვვირის: ადექი! ო, ადექი! გუეო, ადექი!
 გაექვც სიკვდილს - ერუდედაბერს, კბილებმაცვეთილს,
 გადაიხსენი, ამოდუდი და აღმოცენდი!
 მითხარ, რა ვიყავ, რისი მომწრე, რისი მიმუნები,
 მერე მე ვეტყვი, დღეს რა ვარ და ხვალ რა ვიქნები!
 ჰაუ, ამოდის, ამოდის და ვეღარც ამოდის
 ჩრდილი გუძბათის, კერპის ჩრდილი,
 ჩრდილი მამონტის,
 ნახევრად ისე სიხმარ-ცხადი, ნახევრად მითი,
 დიდი სიმღერა წარმართული, ტკივილი დიდი.
 ეს დამარხული ჩვენი ტანი, ჩვენი სულია, -
 ამოდის ზღაპრულ სომალდვიით დიოსკურია!

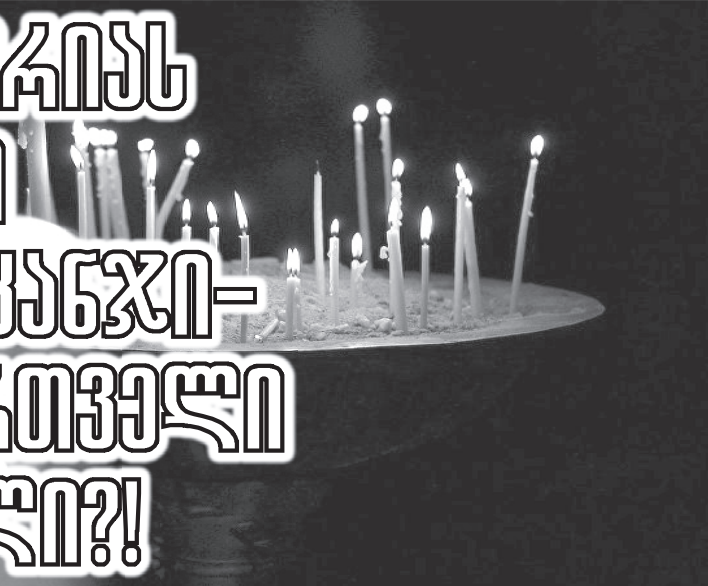


გიორგი სიჭინავა

რინა მოკო ზელანგური

ინა შხვანერი თოლით მორწვე,
 გვალა შხვანერი ელამ გური,
 მიბურჯუნც გოთანაშა
 მა სისმარეფი ზელანგური.
 ვერე ინგარც ჰირამიდა
 დო ათავრე კელასური
 დო ვამოთხუ გოთანაშა
 მა სისმარეფი ზელანგური.
 ინგირი დო ცხენწეარ შქას
 ქენიფხვილდ დო ქელანდური;
 ფსუაში გოფანხა მოკო,
 რინა მოკო ზელანგური!

გიგა იოსოვიჩიას მკვლელობაში გაქვდა თუ კანჯი- ოლლის 17 ქართველი ჰყავს მოკლული?!



კანჯი-ოლლის ქართული მხარისთვის გადმოცემა
ბამორიცხულად მიმაჩნია, ამაზე აფხაზური მხარე არ წავა.

19 მაისს ხურჩა-ნაბაკევის ადმინისტრაციულ საზღვართან, საქართველოს კონტროლ-რებად ტერიტორიაზე, აფხაზეთის დე ფაქტო ხელისუფლების საზღვრის დაცვის თანამშრომლებმა ცეცხლსასროლი იარაღით სასტიკად მოკლეს გალის რაიონის სოფელ ბარდების მკვიდრი გიგა ოთხოზორია. ერთმა მათგანმა, რაშიდ კანჯი-ოლდომ, ოთხოზორიას თავში საკონტროლო ტყვია დაახალა. გარდაცვლილს 2 ტყვია ფეხში, 3 - მუცელში, ერთი კი თავში ჰქონდა დახლილი. საქართველოს მთავარმა პროკურატურამ ინტერპოლს რაშიდ კანჯი-ოლლის წითელი ცირკულარით ძებნის დაწყების თხოვნით მიმართა.



მამუკა არეშიძე, ექსპერტი: - აფხაზური მხრიდან საქართველოს მოქალაქეების მკვლელობის ფაქტები ადრეც ყოფილა, როგორც 90-იან წლებში, ისე წინა ხელისუფლების დროსაც. 2007 წელს აფხაზები საზღვარზე გადმოვიდნენ და განმუხურის პოლიციის განყოფილებას დაესხნენ თავს, მაგრამ რაც 19 მაისს მოხდა, განსაკუთრებული ცინიზმით გამოიჩინევა. როგორც ირკვევა, ამ ფაქტს აფხაზ საზოგადოებაშიც არაერთგვაროვანი შეფასება მოჰყვა.

- რა იცით რაშიდ კანჯი-ოლლის შესახებ? როგორც ითქვა, ის ქართველების მიმართ განსაკუთრებული სისასტიკით გამოიჩინევა.

- აფხაზური მხარის ინფორმაციით, ტყვარ-

ჩელები რაშიდ კანჯი-ოლლი აფხაზეთის ე.წ. სასაზღვრო პოლიციის თანამშრომელია. წარმოშობით ლაზია, იმ ლაზი მოჰაჯირების შთამომავალი, რომლებიც XX საუკუნის დასაწყისში ჩამოსახლდნენ აჭარასა და აფხაზეთში. ჯგუფში, რომელმაც ოთხოზორია მოკლა, მეორე ლაზიც

იყო - კატან-ოლლი. რაშიდ კანჯი-ოლლის მამა აფხაზეთის ომის გმირი იყო, არის ერთ-ერთი აფხაზური უმაღლესი ჯილდოს კავალერი. ერთნი ამბობენ, რომ ის ომის დროს დაიღუპა, მეორეთა თქმით კი, ომის დამთავრების შემდეგ მოკლეს - არასრულწლოვნის გაუპატიურებაში მონაწილეობდა და გოგონას ნათესავეებმა სამაგიერო გადაუხადეს. ვინ და რა ეროვნების იყო ის გოგონა, ამის დადგენა ვერ შევძელით... როგორც ირკვევა, მკვლელობის შემდეგ რაშიდ კანჯი-

ოლლი რუსეთისთვის თავის შეფარებას გეგმავდა, მას გვარიც ჰქონია შერჩეული - დუხინი. ქართული მხარე დარწმუნებული იყო, რომ მკვლეელი აფხაზეთიდან გავიდოდა. სხვადასხვა წყაროსგან მივიღეთ არაოფიციალური ინფორმაცია, რომ იგი დაკავებულია. მას 17-მდე ქართველი ჰყავს მოკლული, თუმცა არა გვაქვს ზუსტი ინფორმაცია. აფხაზური მხარის წარმომადგენლები ამბობენ, რომ ოთხოზორია და კანჯი-ოლლი ერთმანეთს კარგად იცნობდნენ. ეს არც არის გასაკვირი, იმიტომ, რომ ადგილობრივმა მოსახლეობამ, მათ, ვინც

ხურჩა-ნაბაკევის საზღვარზე ხშირად გადადიან, კარგად იციან, ვინ დგას საზღვრის პერიმეტრზე და აფხაზი მესაზღვრეების რომელ ცვლასთან ჯობია ურთიერთობა. აფხაზური მხარე ამბობს, რომ ოთხოზორიამ, რომელიც საზღვარზე არ გაატარეს, დებოში ატეხა და შეიგინა, მაგრამ ჩვენ არ გვაქვს არანაირი საბუთი, რომ მაინცდამაინც აფხაზურ მხარეს დაუფჯეროთ. თუნდაც ეგინებინა, ასეთი შედეგი არ შეიძლებოდა ყოფილიყო.

19 მაისს ხურჩა-ნაბაკევის ადმინისტრაციულ საზღვართან, საქართველოს კონტროლირებად ტერიტორიაზე, აფხაზეთის დე ფაქტო ხელისუფლების საზღვრის დაცვის თანამშრომელმა რამიდ კანჯი-ოღლიმ გიგა ოთხოზორიას თავში საკონტროლო ტყვია დაახალა.

ერთი წყარო გვატყობინებს, რომ აფხაზურმა დე ფაქტო პროკურატურამ საქმე განზრახ მკვლელობის მუხლით აღძრა, სხვა წყარო გვატყობინებს, რომ საქმე ძალაუფლების გადამეტებისა და საზღვრის წესდების დარღვევის ფაქტზე აღძრა და რომ ეს იყო რუსების კატეგორიული მოთხოვნა. ყოველ შემთხვევაში, ის, რომ აფხაზები ცდილობენ, ცივილიზებულ საზოგადოებად წარმოჩნდნენ, ფაქტია. აქედან გამომდინარე, არც იმას გამოვრიცხავ, რომ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა სოხუმის დე ფაქტო მთავრობის გადაწყვეტილებაზე იყო.

საქმე ის არის, რომ მკვლელი არ არის აფხაზი და აქედან გამომდინარე, ოფიციალური სოხუმისთვის ბევრად მარტივია მისი დაპატიმრება. აფხაზეთში დამნაშავის დასჯა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რომელი გვარის წარმომადგენელია.

- როგორ აფასებენ აფხაზები ამ შემთხვევას?

- აფხაზურ სოციალურ ქსელებში წერენ, ალბათ, ქართველმა გააგიჟა და ამიტომ ესროლაო. არიან ისეთებიც, რომლებიც გმობენ - თუ ცივილიზებული სახელმწიფო ვართ, არავის აქვს უფლება, სახელმწიფო დარტყმის ქვეშ დააყენოსო. ზოგიერთის მოსაზრებით, რა გარანტია ჰქონდა კანჯი-ოღლის, რომ თუ იქით გადავიდოდა, საპასუხო ცეცხლი არ გაიხსნებოდა და ახალი ომი არ დაიწყებოდაო. ერთი მომხმარებელი იმასაც წერდა, მეც იგივე დამემართა, მამაჩემის ორმოცი მქონდა, ადღერში პროდუქტი შევიძინე, მაგრამ შემოტანის საშუალებას არ მაძლევდნენ, რაოდენობის გამო მედავებოდნენო. ისეთი ამბავი ავტეხე, მეც და მათაც იარაღზე გავივლეთ ხელი, კიდევ კარგი, აფხაზურად ვაგინებდი, თორემ, ალბათ, მესროდნენო.

- ხურჩა-ნაბაკევის საზღვარზე ქართველი

სამართალდამცავები არ დგანან. წინააღმდეგ შემთხვევაში, იქნებ არც გაებდათ "მესაზღვრებს" ასეთი სისასტიკე.

- ამ პირობით საზღვარზე ქართველი მესაზღვრეები რომ იდგნენ, გამოდის, საზღვარს ვცნობთ. ჩვენმა ზოგიერთმა დასავლელმა პარტნიორმა თავის დროზე გვიჩიოა, რომ აღნიშნულ ადმინისტრაციულ მონაკვეთზე ცოტა უკან ყოფილიყო პოსტები, რათა პროვოკაციის სახით კონფრონტაცია არ მომხდარიყო. როგორც ვიცი, ახლა შსს-მ მიიღო გადაწყვეტილება, ზოგიერთი პოსტი წინ გადასწიოს. ეს ძალზე სათუთი თემაა და მაღალი ტრიბუნიდან ყვირილი, რატომ იქ არ იდგა შსს-ს კონტინგენტი და ასე რომ ყოფილიყო, ტრაგედია არ დატრიალდებოდაო, არ ეგებოს.

წარმოიდგინეთ, რა ამბავი ატყდებოდა, ჩვენი პოლიციელები რომ მდგარიყვნენ და საპასუხო ცეცხლი გაეხსნათ, თუმცა, ისიც შესაძლებელია, იქ რომ მდგარიყვნენ, ოკუპანტებს ვერ გაებდათ აქეთ გადმოსვლა.

- გადმოსცემენ თუ არა კანჯი-ოღლის ქართულ მხარეს?

- კანჯი-ოღლის ქართული მხარისთვის გადმოსცემა გამორიცხულად მიმაჩნია, ამაზე აფხაზური მხარე არ ნავა. ქართულმა მხარემ ეს ვითარება უნდა გამოიყენოს პირობითი საზღვრის პერიმეტრის გამაგრების დასაწყებად. როგორც კი ქართული მხარე ამ ნაბიჯს გადადგამდა ხოლმე, ჟენევის მოლაპარაკებების ფორმატი იქნებოდა თუ ერგნეთის შეხვედრების, ქართულ მხარეს საყვედურობდნენ, არიქა, თქვენ კიდევ ომი გინდათო. ახლა არსებობს მნიშვნელოვანი საბაზი, მოხდა სასტიკი მკვლელობა და თან ეს ვილაც ყაჩაღმა კი არ ჩაიდინა, არამედ არალიარებული რესპუბლიკის ოფიციალური სტრუქტურის წარმომადგენელმა. ამიტომ ქართულ მხარეს ყველანაირი საბაზი აქვს, მაქსიმალურად გააძლიეროს ამ პირობითი საზღვრის დაცვა.

გარდა ამისა, უფრო მეტი ყურადღებაა საჭირო კონფლიქტის ზონის მიმდებარე ტერიტორიაზე მცხოვრებთა მიმართ როგორც ჰუმანიტარული, ისე უსაფრთხოების თვალსაზრისითაც. ამ ადამიანებმა თავი მეტ-ნაკლებად დაცულად თუ არ იგრძნეს, მიატოვებენ იქაურობას. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ განხორციელდება გეგმა ბუფერული ზონების შექმნის შესახებ, რომელიც რუსეთის საოკუპაციო ხელისუფლებას თავიდანვე ჰქონდა.

რანანა ფიცხელაური
„კვირის პალიტრა“

გათიქო თოდუა

დავით აღმაშენებელი

„მეძნელებოდა დაჯერება სიკვდილმა ქვეყნად
ნუთუ ოდესმე ესოდენი მსხვერპლი მოიძეო?“

დანტე

სიკვდილი არის უძლეველი და
მარადიულად ეოვლისმმუსვრელი.
სამოც ბრძოლაში შესვდა ის დავითს
ურჩი, განმკრთალი, გაფითრებული.
მეფე გელათის გუმბათს ასული
სიკვდილმა უცბად ძირს დანარცხა.
მას სამასსუთი მკურნალი უჩნდა,
ვაგლას! ვერცერთმა ველარ განკურნა.
სამასმეექვსემ - ავმანდაძემ
ის თორმეტ ირმის რძეში განბანა.
ამით სიკვდილი უკუაქცია,
მძლეუთამძლე გმირმა - მეფე დავითმა.
და ჰა, იანვარს, დღისით შაბათსა
დიდი დავითის მზე ჩაესვენა.
მზე ჩაესვენა იმ შორს მჭვრეტელის
ვინც ქარველ ერის იყო მზე, მთვარე.
ვისი ცხოვრებაც თვის ერზე ზრუნვით
იყო მიძღვნილი - იყო მშფოთვარე.
მოკვდა ჰერაკლე საქართველოსი,
მაკედონელი საქართველოსი.
უბრწეინვალესი ზონავარი და
სწორუზავარი მხედართმთავარი!
დარჩა წიგნები ისტორიაში,
რომ თაობებმა მიბამონ - ამინ!
მიბამონ ბრძენკაცს, მეფეს აფხაზთა,
მეფეს რანთა და მეფესა კახთა!
მეფეს სომეხთა, მეფეს ქართველთა
მეფეს ჩირადღანს, მეფეს მძლეუთა-მძლეს
ო, ერთიანი საქართველოსი,
კავკასიელთა მეფეს - ხელმწიფეს!



დიდგორის ბრძოლა

ოლ-ღაზის მეთაურობით
თურქ-სელჩუკთა ლაშქარი.
საქრთველოს რომ მოადგა
სამასიათასი კაცით.
მეფე დავითმა თვის ჯარის
დიდ ნაწილს თვითონ უსარდლა
და უფლისწული დემეტრე
მეორე ნაწილს უსარდლა.
მეფემ მიმართა მის ლაშქარს:
„ქრისტიანენო! სჯულისთვის
თავდადებით თუ ვიბრძოლებთ
ემმაკსაც კი დავამარცხებთ!.
„ხელები ცისკენ აღვმართოთ
და აღთქმა მივცეთ მაღალ ღმერთს:
ბრძოლაში დავისოცებით!
ზურგს არ ვაჩვენებთ ქართველთ მტრებს!
ეს იყო ბრძოლა დიდგორის,
მუსრი გაავლეს მომხვდურ მტერს,
დამპყრობელი თურქებისგან
თბილისს ქალაქი გაწმინდეს.



აკაკი გაწერაღიას პირადი ჩანაწერები

„მუჟავანაძეობის დრო იყო. კონსტანტინე და მე რუსთაველის პროსპექტზე მივაბიჯებდით. ანაზღად კონსტანტინემ შემომთავაზა: - ას-ასი გრამი არაყი დავლიოთო. დავლიეთ. ხათრს ხომ არ გავუტეხდი. მერე აიჩემა: - არქიტექტორთა ყრილობას უნდა დავესწროთო... დავყევი მის სურვილს. შევედიტ სამხატვრო გალერეაში... კონსტანტინემ ვასილ მუჟავანაძეს სიტყვით გამოსვლის უფლება სთხოვა. მისცეს სიტყვა... კონსტანტინემ დაიწყო: „უცნაური ხალხი ვართ ქართველები! დავით აღმაშენებლის ძეგლი არ დგას თბილისში. ძეგლი კი არა, ქუჩაც კი არ გავიმეტეთ, მისი სახელი დაგვერქმია, კამოსთვის კი არაფერს ვიშურებო, მისი საფლავი ძეგლად ვაქციეთ. აი,

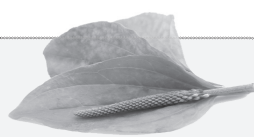
თქვენი ხუროთმოძღვრება! საღამოს ვუმართავო! ამხ. კამოს ქართველი ერის წინაშე მხოლოდ ერთი დამსახურება მიუძღვის - ჩვენი უსაყვარლესი ბელადის ცოლს, ქალბატონ ნადეჟდა კრუჰსკაიას უკურნებელი ვენერიული სენი შეჰყარა, იმან კი - ლენინს. იცოდეთ, ვასილ პავლოვიჩ, ამას



კაცობრიობადაგიფასებო!“ კინალამჩაეშალათ ყრილობა - დარბაზში ჩოჩქოლი, ხმაური, სიცილი ატყდა. კონსტანტინემ სიტყვა დაამთავრა, მაგრამ არეულ ხალხს რომ გადახედა, შეკრთა და ვასილ მუჟავანაძესთან მივიდა: „ვასილი პავლოვიჩ, ხომ არაფერი გადავაჭარბე?“ „არა, არაფერი“ - დაამშვიდა მუჟავანაძემ შეფიქრიანებული მწერალი. „ჰო, კარგი, გეთაყვა“ - მიუგო კონსტანტინემ და თავის სავარძელს დაუბრუნდა.“

სასარგებლო რჩევა

მრავალძარღვა



ერთ-ერთი უძველესი სამკურნალო მცენარეა. ჯერ კიდევ საუკუნეების წინ ცნობილი იყო ჩინეთში, ძველ საბერძნეთში, რომში და მის სამკურნალო თვისებებს აფასებდნენ სპარსი და არაბი ექიმები. ხალხურ და ოფიციალურ მედიცინაში ფართოდ გამოიყენება მრავალძარღვას ფოთლები.

გასტრიტი, ენტერიტი, კოლიტი, კუჭის წყლული: 2 ს.კ. მრავალძარღვას დაასხით 500 მლ მდუღარე წყალი, დადგით ნელ ცეცხლზე 5-10 წუთით და შემდეგ დააყენეთ 30 წუთის განმავლობაში. მიიღეთ 1/3 ჭიქა 3-ჯერ დღეში მდგომარეობის გაუმჯობესებამდე.

ხველა, გაციება: 1 ჩ. კ. ფოთლებს დაასხით 1 ჭიქა მდუღარე წყალი, დააყენეთ 20-30 წუთი, მიიღეთ დღის განმავლობაში.

ჭრილობები: 1 ს.კ. მრავალძარღვას გამხმარი ფოთლები დაფშვებით და უმატეთ 2-3 წვეთი მცენარეული ზეთი და ვაზელინი პროპორციით 1:9. გამზადებული მალამო გამოიყენეთ ჭრილობის შეხორცებამდე.

სტომატიტი, პაროდონტოზი: 1 ს.კ. ფოთლებს დაასხით 1 ჭიქა მდუღარე წყალი, დააყენეთ 20-30 წუთი და განურეთ. ნაყენით გამოივლეთ პირის ღრუ დღეში 3-4-ჯერ.

ათეროსკლეროზის პროფილაქტიკა, სისხლძარღვების გამაგრება: 1 ს.კ. ფოთლებს დაასხით 1 ჭიქა მდუღარე წყალი, დააყენეთ 20-30 წუთი, მიიღეთ დღის განმავლობაში. კურსი - 1 თვე.

კესო ლალიძე



მეგრული დიალექტი მოიცავს ვრცელ ტერიტორიას: ოდიშის ზეგანი და თითქმის მთელი კოლხეთის დაბლობი - შავი ზღვიდან სვანეთის მთებამდის და ცხენისწყალ-რიონიდან მდ. ლალიძგამდის (არნ. ჩიქობავა, 1937, გვ. 4-5).

მეგრული დიალექტი გავრცელებულია: ფოთის, აბაშის, სენაკის, ხობის, მარტვილის, ჩხორონწყუს, ზუგდიდის, ნალენჯიხის რაიონებში.

მეგრული მეტყველება უფრო დიდ ტერიტორიაზე იყო გავრცელებული, ვიდრე დღეს. ამას ცხადყოფს ტოპონიმები; ივ.ჯავახიშვილი წერს: "...იმ ადგილას, სადაც ახლა გურულები და იმერლები ცხოვრობენ, წინათ მეგრულად მოსაუბრე ტომი უნდა სახლებულიყო. ბევრი სოფლისა და მდინარის სახელების მნიშვნელობის ახსნა მხოლოდ მეგრულის საშუალებით შეიძლება, ან არა და მათ ცხადი მეგრული დამახასიათებელი თვისებები აქვთ, მაგ., მთა ჯიხანჯირი (ჯიხა - ციხე), ჯუმათი, ჭყონგვარი (ჭყონი - მუხა), მდ. ოჩხამური (ო-ჩხამური, ჩხომი - თევზი), ოჭილაური (ო+ჭილაური - სა-ჭილაო), ჭყვიში, ჭყვიამაური, ჭანიეთი, მდ. გობაზოული, მდ. კინ-ტრიში, ონჭიკუთი, ონჯოხეთი, სოფ. ოცანა გურიაში და სხვ. ამგვარი სახელების დარქმევა მთებისა და მდინარეებისათვის მხოლოდ მეგრულ-ლაზების ტომებს შეეძლო. მამასადაამე, ძირითადი და თავდაპირველი მოსახლეობა გურიაში მეგრელებისა

უნდა ყოფილიყო" (ივ. ჯავახიშვილი, 1913, გვ.56). მეგრული წარმომავლობისაა ტოპონიმები: ოკრიბა, ცხენიში, წყალტუბო, ჭყვიში, ჯიხაიში... ჩანს, სამწიგნობრო ენის გავლენით, რეგიონში მეგრული მეტყველება შეიზღუდა.

ისტორიულად სამეგრელოში შედიოდა სამურზაყანო (დღევანდელი ადმინისტრაციული დაყოფით, გალის რაიონი და ოჩამჩირის რაიონის დიდი ნაწილი), რომელიც ენგურსა და ლალიძგას შორის მდებარეობს. სახელწოდება უკავშირდება მურზაყან შერვაშიძის სახელს, რომელმაც XVIII საუკუნის დასაწყისში (1705 წ.) მემკვიდრეობით მიიღო აღნიშნული ტერიტორია. სამურზაყანო რომ სამეგრელოს ორგანული ნაწილი იყო, ეს იქიდანაც ჩანს, რომ სამურზაყანოს ყველა ტოპონიმი, რომელიც დამონმებულია შუასაუკუნეების ქართულ თუ უცხოურ ისტორიულ წყაროებსა და რუკებზე და რომელთა ეტიმოლოგიაც, შესაძლებელია, არის მხოლოდ და მხოლოდ ქართველური (ძირითადად მეგრული)" (პ. ცხადაია, 2002, გვ.29).

აღმოსავლეთით სამეგრელოს ესაზღვრება იმერეთი, სამხრეთით - გურია, ჩრდილო-დასავლეთით - აფხაზეთი, დასავლეთით - შავი ზღვა.

მეგრულის კილოკავური დიფერენციაცია ი.ყიფშიძის სახელს უკავშირდება და დღემდე უცვლელი რჩება. გამოიყოფა ორი კილოკავი:

სენაკური (დასავლურ-მეგრული მეტყველება) და ზუგდიდურ-სამურზაყანოული (აღმოსავლური მეტყველება) (ი. ყიფშიძე, 1914, გვ. XVIII).

ჭანური (ლაზური) დიალექტი. ლაზეთ-ჭანეთი სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოშია. ადრეულხანაში(III-VI სს.) მოიცავდა შავი ზღვისპირეთის სამხრეთ-აღმოსავლეთ მთიანეთს - აღმოსავლეთ პონტოს მთების ჩრდილოეთ კალთებს, მდ. ჭოროხის ზემო წელის აუზს (ახლანდელი თურქეთი, ბაიბურთისა და ისპირის მაზრების ტერიტორია). VI საუკუნის I ნახევარში ჭანეთი ბიზანტიამ დაიპყრო; საქართველოს მთლიანობის აღდგენის შემდეგ მისი დიდი ნაწილი საქართველოს შემადგენლობაშია; ვარაუდობენ, რომ ბაგრატიონები - საქართველოს მეფენი, ლაზეთ-კლარჯეთიდან იყვნენ. XIII-XIV საუკუნეებში ლაზეთის ნაწილი საქართველოს ხელშეწყობით წარმოქმნილ ტრაპიზონის იმპერიაშია. XIV საუკუნეშივე ჭანეთის აღმოსავლეთი ნაწილი სამცხის სამთავროს შემადგენლობაშია. 1461 წელს, თურქეთ-ოსმალთა მიერ ტრაპიზონის იმპერიის განადგურების შემდეგ, ჭანეთი მათი ბატონობის ქვეშ აღმოჩნდა; მხოლოდ მისი აღმოსავლეთი ნაწილი დარჩა საქართველოს შემადგენლობაში. დღეს საქართველოს შემადგენლობაში არის ერთადერთი სოფელი სარფი, სადაც ლაზები ცხოვრობენ.

რთული ისტორიული ბედის შედეგია ის რომ, დღემდე ლაზებს სხვადასხვა სახელმწიფოებრივ და კულტურულ ველში უხდებოდა ცხოვრება. შესაბამისად, ლაზებში განსხვავებულია საკუთარი წარსულის ცოდნის ხარისხიც, რაც პირდაპირპროპორციულად აისახება ეროვნულ-ენობრივი თვითაქმის ფაქტორებზე; კერძოდ: ლაზთა ერთი ნაწილი (ძირითადად, სარფისა და გონიო-ახალსოფლის მკვიდრნი) არ მონყვეტილა ქართველურ კულტურულ-სახელმწიფოებრივ ველს; შესაბამისად, მათ იციან, რომ მეგრელთა, კახელთა, მესხთა, ფხოველთა... მსგავსად, ისინიც არიან ერთიანი ქართველური კულტურისა და საერთოქართველურ ენაზე და-ფუძნებული მნიგნობრობის ავტორები; მათთვის კარგადაა ცნობილი, რომ საქართველოს მეფეების დიდი ნაწილის გარდა, ლაზურ-მეგრული წარმოშობისანი იყვნენ ქართველური კულტურის შემქმნელები: იოვანე ლაზი, იოანე მინჩხი, სტეფანე სანანოისძე, იოანე პეტრინი, იოვანე მარუშისძე, ჭყონდიდლები... დადიანები, ჩიქოვანები, გამსახურდიები და მრავალი სხვა; ისინი დიდ პატივს სცემენ თამარ მეფეს, რომელიც ლაზთა ფოლკლორში (მსგავსად

იმერხველთა, ტაოელთა, სვანთა, ჰერთა, კახთა...) გამორჩეულადაა წარმოდგენილი. ლაზთა მეორე ნაწილი აღიზარდა თურქეთის ცენტრალურ რეგიონებში. მას დავიწყებული აქვს თავისი დედაქართულიც, მშობლიური კილოც და, თურქული განათლების სისტემის შესაბამისად, თავს თურქად მიიჩნევს. თურქეთსა და ევროპაში მოღვაწე ლაზთა მესამე ნაწილისათვის უცნობია (ბუნებრივია, არა ყველასათვის!) საერთოქართველური კულტურის ქმნადობის პროცესში ლაზ-მეგრელთა მონაწილეობა, მაგრამ მათ იციან, რომ ლაზები ენობრივ-ეთნიკურად არსებითად განსხვავდებიან თურქებისაგან, ლაზთა ეს ჯგუფი საკუთარი კუთხური მეტყველების (ლაზური დიალექტის) ბაზაზე ცდილობს ახლა შექმნას სამნიგნობრო ენა და "გადაარჩინოს" თავისთავადობა.

საბჭოთა პერიოდში იქმნალებოდა ქართველი ერის ნამდვილი ისტორია; ევროამერიკულ სივრცეშიც საბჭოური სტერეოტიპები ვრცელდებოდა; შესაბამისად, საერთაშორისო ორგანიზაციების დიდი ნაწილი დღემდე მოკლებულია ობიექტურ ინფორმაციას ლაზთა, მეგრელთა, აჭარელთა, მესხთა, ჰერთა თუ სხვა ქართველთა ისტორიის შესახებ. სწორედ მეცნიერულად არგუმენტურებული ცოდნის ნაკლებობის შედეგია ის, რომ ზოგი ევროპული ფონდი ცდილობს სულ მცირე 15 საუკუნის წინ უნიკალური ქართული ან-ბანის შემქმნელ ქართველთა ერთ ნაწილს XX-XXI საუკუნეთა მიჯნაზე "შეუქმნას" ანბანი და დამწერლობა.

მეგრული და ჭანური დღეს ერთმანეთს მონყვეტილია, მაგრამ საუკუნეების წინ მათ შორის სხვაობა მინიმალური იყო. დღეს ჭანურს, მეგრულისაგან განსხვავებით, ძლიერი დიალექტური დიფერენცია ახასიათებს (მათ შორის ხშირად გაგებინება ჭირს), რაც სამნიგნობრო ქართულისგან იზოლაციითა და უცხო ენობრივ გარემოში არსებობით აიხსნება. ჭანურის კილოკავებია: ათინური, ვინურ-არქაბული და ხოფური. ათინურში გამოიყოფა ბულეფურ-ართაშენული, ხოფურში - ჩხალური, ხოლო ვინურ-არქაბულში - ვი-ნური და არქაბული თქმები.

ბურსა-ინეგოლში, ადაფაზარ-იზმითში, გონენსა და კაიზერის მიდამოებში. მათ კარგად აქვთ შენარჩუნებული როგორც ქართული თვითობა (იდენტობა), ასევე ქართული ენა. ნ.მარის შემდეგ პირველად "ჩვენებურების ქართულის" მრავალი გამორჩეული ნიმუში ჩაინერა, ვრცლად გამოიკვლია და გამოაქვეყნა პროფესორმა შუშანა ფუტკარაძემ.



სრულიად საქართველოს აქცნობს

მუნიციპალიტეტის გამგებელი საცხოვრებელი სასაზღვრის ესპიზაზს

ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის გამგებელმა ედიშერ თოლორაიამ, უსახლკარო და მიძიმე საცხოვრებელი პირობების მქონე პირთა საცხოვრებელი ფართით უზრუნველყოფის კომისიის წევრებთან ერთად საცხოვრებელი სახლის ესკიზები განიხილა.

საცხოვრებელი ფართით უზრუნველყოფის კომისია ოთხთახიანი და ხუთთახიანი სახლის ესკიზების ვიზუალიზაციას გაეცნო.

მუნიციპალიტეტის გამგებელმა ედიშერ თოლორაიამ არქიტექტურისა და მშენებლობის სამსახურის წარმომადგენლებს წარმოდგენილი ესკიზების დეტალური შესწავლა და საკუთარი ხედვის ჩამოყალიბება დაავალა.

მუნიციპალიტეტის გამგებამ საცხოვრებელ სახლებზე კონკურსი მიმდინარე წლის 11 აპრილს გამოაცხადა. კონკურსში მონაწილეობა ორმა კომპანიამ, შპს "პროფესიანალი 33" და შპს „დაბლ ბი“ - მ მიიღო.



გამგეობამ დედამინის დღეს მასშტაბური დასუფთავება მიუქმნა

ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის გამგეობის თანამშრომლებმა დედამინის დღესთან დაკავშირებით ანაკლიის სანაპირო ზოლი დაასუფთავეს.

მუნიციპალიტეტის გამგეობისა და ა.ა.ი.პ-ს წარმომადგენლებმა ანაკლიის სანაპირო ზოლი წარჩენებისა და ზღვის მოქცევის შედეგად ნაპირზე გამორიყული ხის მორებისგან დაასუფთავეს.

სანაპირო ზოლის ნაგვისა და საყოფაცხოვრებო ნარჩენებისაგან განმედიტ სამუშაოებში სპეცტექნიკაც იყო ჩართული.

მუნიციპალიტეტის გამგეობის საზოგადოებასთან ურთიერთობის განყოფილების უფროსის მათა ლურწკაიას განმარტებით, ეს არ იყო ერთჯერადი სახის აქცია. მუნიციპალიტეტის გამგეობა ყოველთვის იზრუნებს იმისთვის, რომ დამსვენებლებს კომფორტული გარემო დახვდეთ. დასუფთავების აქცია სამეგრელო-ზემო სვანეთის გუბერნატორის ლევან შონიას ინიციატივით ყველა მუნიციპალიტეტში მოენყო.



რეგიონის ხმა

ედიშერ თოლორაიამ გზის სამშენებლო სამუშაოები დაათვალიერა

ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის გამგებელმა ედიშერ თოლორაიამ ტყაიის ადმინისტრაციულ ერთეულში გზის სამშენებლო სამუშაოები დაათვალიერა. ტყაიაში გზის სარეაბილიტაციო ნაწილზე ბეტონის საფარის მომზადება მიმდინარეობს. 18 სმ სისქის ბეტონის საფარი გზის 2134 მტრზე დაიგება. არმირებული გზის საფარი ტყაიის ადმინისტრაციის მთლიან სატრანსპორტო ნაწილს მოიცავს. გზის მშენებლობასთან ერთად

მიმდინარეობს ბეტონის მაღალი გამძლეობის ხიდ-ბოგირებისა და მილ-ხიდების მშენებლობა. გზის გასწვრივ მოენყო ასევე ბეტონის სანიაღვრე არხები. მუნიციპალიტეტის გამგებელი სამუშაოების მიმდინარეობას აკვირდებოდა და განაცხადა, რომ ყველა სოფლის ცენტრალური გზა ბეტონის საფარის და ასევე არმირებული იქნება მისი მდგრადობისა და სიმყარის გათვალისწინებით. აღნიშნული პროექტი რეგიონალური განვითარების ფონდისა და ადგილობრივი ბიუჯეტის თანადაფინანსებით ხორციელდება.



ედიშერ თოლორაიამ ყულიშკარში მშენებარე პროექტები დაათვალიერა

ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის გამგებელი მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მიმდინარე ინფრასტრუქტურული სამუშაოების დათვალიერებას აგრძელებს და სამუშაოების შესრულების ხარისხსა და ვადებს ამოწმებს. ყულიშკარის ადმინისტრაციულ ერთეულში მუნიციპალიტეტის გამგებელმა გარეგანათებისა და წყალმომარაგების პროექტების მშენებლობა დაათვალიერა. მუნიციპალიტეტის გამგებლის ედიშერ თოლორაიას განცხადებით, ყულიშკარში სოფლის ცენტრიდან წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიამდე გარეგანათების მოწყობა მიმდინარეობს. ამ

პროექტისთვის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან 85 ათასი ლარი იქნა გამოყოფილი.

გამგებლის განმარტებით, ყულიშკარში ასევე საბოლოოდ მოგვარდება წყალმომარაგების პრობლემა. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს წყალგამწმენდი ნაგებობის მოწყობა. ადგილობრივები სასმელ წყალს გრიგოლიშის წყალსაცავიდან მიიღებენ, რომლის სიმძლავრე საათში 30 ტონა იქნება. პროექტი რეგიონალური განვითარების ფონდის დაფინანსებით ხორციელდება. წყალმომარაგების სისტემის აღდგენის შემდეგ წყლით უზრუნველყოფილი იქნება ყულიშკარის მოსახლეობა





აკვნის მიწიწყაბული კულტურა საქართველოში

დღეს არსებული პრობლემების ფონზე საზოგადოებას შესაძლოა უმნიშვნელოდ მოეჩვენოს აკვნის პოეზიაზე საუბარი და გასაკვირიც არ იქნება, რადგან დღეს იავნანასაც და აკვანსაც თავისი დანიშნულება დაკარგული აქვს. მიუხედავად ამისა, ალბათ ბევრს დარჩენია ტკბილ მოგონებად ყრმობის წლებში მოსმენილი საამო ლექს-სიმღერები.

ადრე წარმოუდგენელი იყო ვინმე „იავნანის“ გარეშე გაზრდილიყო. ვაჟა-ფშაველას თქმით: „როცა ბავშვი ქვეყანას იხილავს, მას გარდა ჰაერისა, სადგომ-საწოლისა, ესაჭიროება აღმზრდელი, რძე — საზრდოდ და ნანა — მოსასვენებლად... ყველა ეს ხდება ოჯახში დედის ხელმძღვანელობით და სწორედ ეს არის დასაბამი პატრიოტიზმისა“.

აკვანი და იავნანა მჭიდროდ უკავშირდება ერთმანეთს. პირველი ძველთაგან გავრცელებული იყო ევროპა-აზიის ზოგიერთ ხალხებში. აკვანი არსებობს ორგვარი — სარწვევი და საქანებელი. სარწვევს საგოგავები აქვს, საქანებელი კი თოკებზეა ჩამოკიდებული. აკვნის პრიმიტიული სახეობაა ე.წ. „ხოჭიჭი“ — საგებლიანი ფიცარი. ნამდვილ აკვანში ჩანვენამდე ჩვილს ხოჭიჭში აკრავდნენ, ზოგჯერ კი ზანდურის (პურეულის) ღეროებში ახვევდნენ და არტახებით ძნასავით კრავდნენ. ამგვარ საწოლს „ფირცხი“ ერქვა.

საქართველოში გავრცელებული ჩვეულებრივი სარწვევი აკვნის მონყობილობაში შედის ნაილი, საბანი, მუხლთბალიში, საფერხები, სამხრეულები,

საბეჭურები, არტახები და სხვა.

ღებში სათანადო ადგილზე ამოჭრილ ჰიგიენურ ნახვრეტზე უყრიდნენ შიბაქს ან აფენდნენ ბუერის, ანწლის, ლოლოს სუფთა ფოთლებს. უშვილობის ან ბავშვის ავადმყოფობის შემთხვევაში, ხატს პატარა აკვანს სწირავდნენ.

სწორედ ასეთ აკვნებთან იმღერებოდა და იგალობებოდა „იავნანა“, რომელსაც თავდაპირველად წარმართული დანიშნულება ჰქონდა. „იავნანის“ მნიშვნელობა განსაკუთრებულია, რადგან იგი ქართული ხალხური მუსიკისა და სულიერი კულტურის ისტორიაში განვითარების უძველეს ეტაპს წარმოადგენს.

„იავნანასთვის“ დამახასიათებელია მარტივი, მაგრამ შთამბეჭდავი მელოდია, რომელსაც ასრულებს ერთი, ან მონაცვლეობით ორი მთქმელი (ქალი) გაბმული (ბურღონული) ბანის ფონზე. სიმღერა ერთმუხლოვანია და მდორედ ვითარდება. ის უმთავრესად ქართლ-კახური მუსიკის ფოლკლორში გვხვდება. იმერულ და გურულ სასიმღერო შემოქმედებაში კი უფრო გავრცელებულია „საბოდიშო“ ანუ „ბატონებო“. ვ. მალრაძის მოსაზრებით, მესხურ სიმღერებს „იავნანას“ ტიპის ინტონაციები და ფრაგმენტები უდევს საფუძვლად. „იავნანას“ მელოდიას დამუშავებული სახით ვხვდებით. ავალიშვილის, მ. ბალანჩივაძის და სხვათა შემოქმედებაში.

„იავნანას“ ციკლის ლექსებს დიდაქტიკურ-ესთეტიკური მნიშვნელობა აქვს ქართულ

მხატვრულ ლიტერატურაშიც. მის მოტივებზე შექმნეს ლექსები რ. ერისთავმა, ი. ჭავჭავაძემ, ა. წერეთელმა, გ. ტაბიძემ და სხვებმა.

ქართული სააკვნო პოეზია შინაარსობრივი მრავალფეროვნებით ხასიათდება. მასში მოიპოვება როგორც პატრიოტული, ისე რელიგიური, საისტორიო, საყოფაცხოვრებო და სხვა საინტერესო თემატიკა. თავდაპირველად, იგი წარმართული საკულტო რიტუალის საგალობელი იყო და უკავშირდებოდა მზის და ნაყოფიერების ქალღმერთ ნანას. შემდგომ კი დაკარგა პირვანდელი სახესო ხასიათი.

აკვნის სიმღერები ძირითადად „ნანას“ (ნანინა) და „იავნანას“ სახელითაა ცნობილი. ისინი წარმოშობის მიხედვით განსხვავდებიან. „ნანა“ საწყისშივე საკუთრივ აკვნის პოეზიას წარმოადგენდა, ხოლო „იავნანას“ პირველადი ფუნქცია ბატონებისგან განკურნება იყო. მოგვიანებით, ორივე ციკლის ლექსები, ერთმანეთს დაუახლოვდა და დღეს აღარ განირჩევა. ერთში დედის გრძნობები, სურვილ-მისწრაფებებია გამოსატყული, მეორეში — უშუალოდ ბავშვის ბუნება და თავისებურებები. განსაკუთრებული სილამაზით გამოირჩევიან ის ლექს-სიმღერები, რომლებიც ტკბილხმოვანი

რომ მონღოლებისგანაა შემოტანილი, თუმცა, ნაკლებად მჯერა, რადგან ძალიან კარგად ზის ქართულ ხასიათში. სამწუხაროა, რომ დღეს აკვანში აღარ იზრდებიან, მას თავისებური სილამაზე ჰქონდა. ბავშვს ხერხემალი სწორად ჰქონდა დაფიქსირებული. გავრცელებულია აზრი, რომ აკვანი, თითქოს, აკოჭლებს, მაგრამ, ხევესურეთში არავინ მინახავს მისგან დაკოჭლებული.

— როგორია თვითონ ხევესურული აკვანი?

— სხვებისგან განსხვავდება. ჩვეულებრივია, თუმცა გვერდებზე არა აქვს რიკულები, თვითონ კი მოჩუქურთმებულია. დაბლა ფიცარი აქვს, სადაც ქერის ჩალას ყრიდნენ იქ აწვენდნენ ბავშვს, რომ, გვერდებიდან სიცივეს არ შეეწუხებინა. შიბაქიც არ ჰქონდა, თივა ეფინა, ისე, რომ ბავშვს არ ეხებოდა. ბავშვი შალებში იყო შეხვეული თავისუფლად მოძრაობდა. შალი თვითონ ისეთია, არ სველდება და ყველაფერს იწოვს. ბავშვს თოკებით კრავდნენ, აკვანზე ურძნის ხის ჯვრიან ნალოც მძივებს უკეთებდნენ. ურძანი წმინდა ხედ ითვლება, ხავერდით კანი აქვს და შავი ნაყოფი. არსებობს ისეთი აკვნები, რომლებშიც ბავშვს ხელ-ფეხი ცალცალკე ჰქონდა გაბოჭილი, მაგ: სამეგრელოში. თავი რომ არ გაბრტყელებოდა, რგოლი იყო შეკერილი. რაც შეეხება „იავნანას“, პაპაჩემი მღეროდა სხვანაირად, ბებიაჩემი სხვანაირად. „ეე ნანო ქალასაო, სამკალთ გაჩენილასაო“.

თუ ოჯახებს დანათესავება სურდათ, აკვანშივე ნიშნავდნენ შვილებს. დანიშნულები ცალცალკე იზრდებოდნენ, ისინი უკვე ნათესავებად ითვლებოდნენ და შეეძლოთ დაქორწინებულიყვნენ. თუმცა, ზოგჯერ საპირისპიროდაც ხდებოდა, შეიძლება სხვა შეჰყვარებოდათ. ბიჭს შეეძლო უარი ეთქვა: „მე შენ აღარ მინდისარ, თავს განებებ, ჩემგან თავისუფალი ხარ“ — ეს სიტყვები უნდა ეთქვა. გოგოს არ ჰქონდა ამის უფლება. მაგალითად, ჩემი მეუღლის და ჩემს მშობლებს ძალიან უყვარდათ ერთმანეთი და ჩვენ 2-3 წლის ასაკში დაგვნიშნეს. აკვანში ნიშნობაც ალბათ ამიტომ ჰქვია, რომ ეს ძალიან პატარა ასაკში ხდებოდა.

პროვნილი მუზაუმის კოლექციების მენაჯარი, ისტორიის მაცნეირებათა დოქტორი ნოდარ შოშიტაშვილი:

— საიდან შემოვიდა საქართველოში აკვანი და მისი რა ნაირსახეობები არსებობს?

— აკვანთან დაკავშირებით არსებობს ორი შეხედულება. პირველის მიხედვით, აკვანი მე-13 საუკუნეში შემოვიდა საქართველოში მომთაბარე ტომების შემოსევების შედეგად. მეორე ვერსიით,

დალობა წმიდათა წმიდაა და იგი გულბრილობით არ უნდა გაკაუფასუროთ

მელოდიის ფონზე, დედის განწყობას გადმოგვცემენ. „იავნანას“ აღმზრდელობითი ფუნქცია და საგმირო-საისტორიო შინაარსიც მიაინიჭეს. ქართულ სააკვნო პოეზიაში ბრძოლის ველი, თავგანწირვა და მამულის სიყვარულის თემები ხშირად შეინიშნება. ის წარმოადგენს ქართველი ხალხის მრავალსაუკუნოვან ისტორიას, სულიერ კულტურას, ამაღლებულ იდეალებს და ამ ყველაფრის შემდეგ, რაღა გასაკვირია, რომ ასეთმა „იავნანამ“ გამოზარდა უამრავი ქართველი გმირი და საზოგადო მოღვაწე.

საკატარაქმოს ხალხური რანვის გაგვა ელისო არაბული:

— ხევესურეთში ყველა იზრდებოდა აკვანში, ჩვენ ხუთივე და-ძმა აკვანში გავიზარდეთ. მეც, ჩემი სამი შვილი, სწორედ ასე გავზარდე და დღეს, მათაც ძალიან უყვართ აკვანი. ამბობენ



ადგილობრივი კულტურის ელემენტია. საკმაოდ მობილური ნივთია, ადვილად გადასატანი. აკვნის რამდენიმე სახეობა არსებობს: კლასიკური საგოგავებიანი (სარწვევი), ძველი აკვანი-ხოჭიჭი, რომელიც ფიცარია და არ გორავს. საქართველოს გარდა აკვანი ბევრგანაა გავრცელებული, მათ შორის შუა აზიაშიც.

— ვინ აკეთებდა აკვანს?

— როგორც ასეთი ხელობა „მეაკვნე“ არ არსებობდა, მაგრამ დურგალი, ხარატი სხვა საგნებთან ერთად აკვანსაც აკეთებდა, ვინც რიკულებზე მუშაობდა ის აკვნის გაკეთებასაც შეძლებდა და პირიქით.

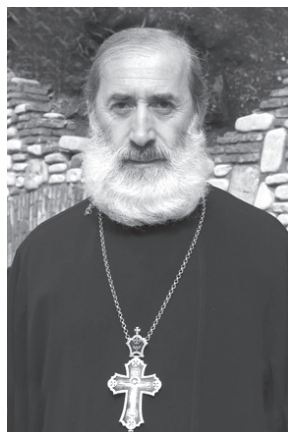
— საკრალური მნიშვნელობა თუ ჰქონდა აკვანს?

— რამდენადაც ბავშვს უკავშირდებოდა, მისი დანვა არ შეიძლებოდა. ბოლო დრომდე საქართველოს ტერიტორიაზე ხის ნივთები არ შემორჩა, რადგანაც დაზიანების შემდეგ წვავენ. აკვნები კი შემონახულია, დამტვრეულებიც კი. საერთოდ მიიჩნეოდა რომ აკვანი, რომელშიც ბევრი ბავშვი იყო გაზრდილი, ბედნიერების მომტანი იქნებოდა.

— რას იტყვით აკვნის ეროვნულ მნიშვნელობაზე?

— ბიჭი ტრადიციულად მეომრად იზრდებოდა და მას ჰქონდა ხის ფარ-ხმალი, გოგონას ჰქონდა აკვნის მოდელი, ანუ პატარა აკვანი, სადაც არტახებით ჩაკვრას სწავლობდა. ეს ისწავლებოდა სხვა ხელსაქმესთან ერთად და ამდენად ძალიან მნიშვნელოვანი იყო. ამასთან გოგონას პატარაობიდანვე უვითარდებოდა დედობის სათუთი გრძნობა და შვილიერების სურვილი.

კახის ეკლესიის მოძღვარი მღვდელი ბადრი (არჩუაძე):



„—აკვანი არის ადამიანის მორჩილი ცხოვრების დასაწყისი. თუ დავაკვირდებით, დავინახავთ, რომ აკვანს ეკლესიის ფორმა აქვს. ძველად მას თავში და ბოლოში ჯვრები ჰქონდა გამოკვეთილი, ბოროტისაგან დასაცავად. ახლა მძივებს კიდებენ, მაშინ კი ნალოცი სკვნილი ეკიდა, რომელსაც ჩვილი ეთამაშებოდა. აკვანში ჩვილი მორჩილებას და მოთმინებას სწავლობს. როდესაც დედა არტახებს უჭერს, ბავშვი მორჩილებაში მოჰყავს. ამავე დროს ჩვილს უნდა ესაუბრებოდეს. კაცი

იფიქრებს საუბრი რა საჭიროაო, მაგრამ ჩვილს ყველაფერი ესმის, გრძნობს და განიცდის... უბრალოდ ვერ გამოხატავს. ეს იქიდანაც ჩანს, რომ არის კადრები, როდესაც დედის მუცელში ბავშვის მონყევთა სურთ, იგი შეშინებული გაურბის უცხო სხეულს — დანას. ჩვილს ჩასახვიდანვე ესმის მშობლების. სწორედ ამიტომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს „იავნანას“. როდესაც დედა აკვანს არწვეს და იავნანას უმღერის, ბავშვი იღებს დადებით მუხტს, განწყობას, სიყვარულს. ტექსტსაც თუ დავუკვირდებით, იგი ბავშვს ღმერთის, სამშობლოსა და ადამიანის სიყვარულსაც ასწავლის და მუსიკალურადაც ავითარებს. აკვანი დედებს დიდ ყურადღებასა და მზრუნველობას ავალებს, რათა აცილებულ იქნას გვერდითი მოვლენები.

შემინდეთ, არავის განაწყენება არ მინდა, მაგრამ უყურადღებობა და პამპერსი აზარმაცებს დედას, ჩვილის ჯანმრთელობას სერიოზულ საფრთხეს უქმნის... ჰერეთში მეტ-ნაკლებად დღემდე შემონახულია აკვანში ბავშვის აღზრდის ტრადიცია. უფროსის რჩევას ითვალისწინებენ, რადგან თვითონაც მორჩილებაში, ე.ი. აკვანში არიან გაზრდილი.

დღეს ვითარება ამ მხრივ შეიცვალა. თანამედროვე ქალი დღეს დინამიურად ზრუნავს თავის თავზეც, ოჯახზეც და კარიერაზეც. მისთვის აუცილებლობას აღარ წარმოადგენს აკვნიტა და „იავნანით“ შვილების გაზრდა. თუმცა, რაც უნდა წინ წაიწიოს ცხოვრებამ, როგორც უნდა განვითარდეს ტექნიკა და გათანამედროვედეს აღზრდის წესები, დედის მოვალეობები უცვლელი რჩება, იგი წმიდათა წმიდაა და გულგრილობით არ უნდა გავაუფასუროთ.

ნიმე ჭინჭარაული

„სამეგრელო“ № 6



ფირმატორი ნიკოლოზ მანია

ფაჩივარული თინათინ კოვაძია

სკოლა-ლიცეუმი მშს „NK“-ს მთელ ზაბი

2016 წლის 19 მაისი



შინაგვი ხაჩიშვილი



ბოლო ზარი



უკვე გაფრინდა ბავშვობის წლები
და სიჭაბუკის დღეიდგათ ხანა...
ღამაზე გოგონებს ერთი სული აქვთ
ტანსე მოიზონ ბანკეტის კაბა.
ბოლო ზარი და ეს გამოსვლები!!!
მერე კი უკვდა თქვენი ვ ზით წახვალთ,
სკოლა დარჩება, როგორც თუხანი
და კვლავ დარწმუნს აქ ცოდნის ბუხანს.
უმშვიდობებით კვლავებს და მერსებს.
კვლახვლებად კი დარჩებით კვლავაც.
ვ ზახ ბუკვებით ცოდნის ტამრისკენ,
წარმატებები თითოს და მრავალს!
ბატონ დირექტორს დიდი მადლობა!

მთელ თქვენს კოლექტივს, ხანწავლო ნაწიფს.
თქვენს დამრიტებელს თბიფს და მეგობრულს
სიყვარულიზგან ცრემლები აწვიმს...
უკვდა აქ დამსწრეს, მშობელს, მოსწავლეს
ხვეს პედაგოგებს დიდი მადლობა!
...და მერამდენედ თქვენ გამოზარდეთ
ქვეყნის იმეფის აღზღვანრდობა...
დღეს ფრინდებიან სკოლის ბუფიდან,
...და მომავალიც მოფის თაობა...
მოფით უუსურვოთ მათ სტუდენტობა!
და უკვლახ ერთად დმერთის წვადლობა!

შინა მანისურამე

ნინო ხეხუიაშვილის გამომცემლობა



მისამართი:
თბილისი,
ლესელიძის 27
ბე-2 სართ.
599746810
790746810

ნიგნების ბეჭდვა

ჟურნალ-
გაზეთების
ბეჭდვა

ანყოფა,
დიზაინი,
ლაკაბაღონება